

Levelek Cseres Tibornak (1970-1979) ^[1]

Korbács, Kossuth-díj és egy nagyszabású „paráználkodás”

„a Parázna szobrok a legjobb könyv az egyik legnagyobb magyar tragédiáról. Bátorsága, formateremtő újdonsága révén. Köszönöm, hogy olvashattam. Hogy olvashattuk. Az ilyen regények után fogja el az érzés, hogy egy kissé más emberként teszi le a könyvet, mint ahogy fölvette. S kezdem apámat is jobban megérteni, aki az egészet végigcsinálta, de soha egy árva szót sem volt hajlandó szólni róla. Tisztelettel üdvözöl, Alexa Károly”

Bevezető

Köpeczi Béla „Az európai szocialista országok új irodalmáról” szóló áttekintésében írja: „Az irodalom funkciójáról az európai szocialista országokban már az '50-es évek legelején viták alakultak ki. Az írók döntő többsége elfogadta a szocialista realizmust, mint alkotó módszert, de nem értett egyet annak sematikus alkalmazásával. A társadalomban jelentkező problémák az írók egy részét arra indították, hogy a sematizmussal szemben az irodalom politikai funkcióját hangsúlyozzák. Miután a társadalmi problémákról a vita a politika síkján csak később indult meg, az irodalmi diskusziók politikai jelleget vettek fel. Ez vezetett több szocialista országban is ahhoz, hogy az irodalom egy része politikai ellenzéki szerepet játszhatott. A válság leküzdése után az irodalom társadalmi szerepéről a viták tovább folytatódtak, és a legtöbb helyen azzal záródtak, hogy az irodalom az ember öntudatra ébresztésének egyik fontos eszköze.” A kísérletező írók/művek egy szűk olvasói körhöz szólnak, azért merült fel a befogadás, a befogadó problematikája.

A legnagyobb változás - hangsúlyozza a szerző - a témaválasztásban van. A művek foglalkoznak: a II. világháborúval, a közelmúlt kritikai feltárásával, mai konfliktushelyzetekkel, a magánélet gondjaival. A valóság kritikai megközelítésével együtt járt az erkölcs, a hatalom és az erkölcs viszonyának boncolgatása. Kifejező eszközei között előtört a kisregény, az esszéregény és a riport. Megerősödött az intellektualizmus, a szűkebb értelemben vett szépirodalomban is. Tért hódított a groteszk a novellákban és a drámákban egyaránt. Sokat fejlődött a TV és a rádióban.

Ahogy 1945, méginkább 1948 után a kritikai realizmus, úgy manapság az avangard hat elsősorban az irodalomra. A szocialista realista irodalom belülről „megkülönböztethetünk-e különböző stílusirányzatokat? - kérdezi sokak nevében a szerző. *Lunacsarszkij* idézettel válaszol: „Miért ne lenne elképzelhető, hogy az ideológiai koncepció teljes egysége mellett [...] merőben különböző stílusokat használjunk?” Ez a nézet jut kifejezésre abban, hogy a szocialista realizmus nyitott felfogása egyre inkább előtérbe kerül .

Azért idéztük, foglaltuk össze Köpeczi Béla írását, mert az szemléleténél, kompozíciójánál, szóhasználatánál, súlyozásánál fogva híven fejezi ki az irodalompolitika álláspontját az irodalmi nyilvánosság számára. Ugyanakkor a folyamat óvatossá, de mégiscsak érthető vázolásával sejtetni engedi a várható jövőt, a következő évtized irodalmi-irodalompolitikai problematikáját. Hasznos ez az írás azért is, mert néhány részterületről tényszerűbb, nyíltabb, értelmezést, értékelést nyújt, amit biztonságosabban tudunk elhelyezni a nagy egészen belül.

Az MSZMP felső vezetése - elsősorban kül-, de belpolitikai szempontoktól is vezérelve - a pártzsargon semmitmondó fordulatának alkalmazásával a nyilvánosság előtt mindig kedvezőbbnek tűntette fel az adott helyzetet a valóságosnál. Ezek közül a legfontosabb, a leggyakrabban használt és lassan a legátlátszóbb volt az „alapvetően” fordulat. A párt X. kongresszusa - a beérkező véleményektől eltérően! - „alapvetően” jónak ítélte a kulturális helyzetet. A Magyar Írók Szövetsége (MISZ) pártszervezete - 1970 nyarán - aktívtávé készítést elő „a szocialista elkötelezettségű irodalom helyzetéről”. A témával kapcsolatban beérkező 22 válasz „zöme” sötétnek látta a helyzetet . Milyen volt tehát a helyzet: „alapvetően jó”, vagy „sötét”?

A „három T” gyakorlati alkalmazása a kultúrpolitikában, bármelyik területéről lett legyen is szó, érvényesült, különösen a tiltás minden esetben, ha az a szocialista tábor, vagy egyes tagjainak érdekeit sértette, érzékenységet érinthette/érintette. De a nyugati kapcsolatokat illető megnyilatkozások is hasonló szűrőn mentek keresztül . Szaporodtak a „renitens” szerzőkkel kapcsolatos beszélgetések, dorgálások, rövidebb-hosszabb időre szóló szilenciumok. Mindez sok keserűséget, felháborodást, ellenszenvet és ellenállást gerjesztett, de a magyar irodalomban munkáló mélyáramokat tartósan nem tudta befolyásolni. A Magyar Írók Szövetsége pedig maga is hozzájárult az írótsadalom, az egyes alkotók és az irodalompolitika - megítélésünk szerint - elviselhető, netán kedvező változásokat is hozó alakulásához.

A világgazdaságban zajló, a szocialista világrendszer országainak gazdasági helyzetét igen kedvezőtlenül befolyásolható tendenciák, a konzervatív politikai erők előtérbe kerülésével, nálunk az alig induló „új gazdaságirányítási rendszer” leállításával, de az életnek minden területén érezhető negatív jelenségek felerősödésével jártak együtt, de a mélyben zajló erjedést nem tudták megakadályozni. Ezt az ellenlökésekkel tarkított, önkéntes megújulásnak álcázott, kis lépésekben történő visszavonulást figyelhetjük meg a kultúrpolitikában, az írószövetséggel kapcsolatos lépésekben, a Szövetségben belülről, egyre nagyobb önállóságot célzó, a végső fokon párt és állami hatalomtól teljes mértékben független, polgári értelemben demokratikus szervezetért folyó csoportküzdelmekben is. És ez, jelezzük előre, tartani fog, a szövetségi élet fő jellemzője lesz, az „szocialista” rendszer bukásáig.

A pártközpont illetékes osztályai igyekeztek körültekintően előkészíteni minden jelentősebb eseményt, a MISZ közgyűléseit is. Az évtized első közgyűlését 1970. május 25-26-án tartották, „elkerülve az unalmat és a botrányt”. Az első napi vita egyik elnöke Cseres Tibor volt. A választmány létszámát 30-35-ről 40-45 főre emelték, hogy a „kevésbé munkaképes nagy öregek megtartása mellett” aktív fiatalok adják meg a munka ütemét. Az új választmányban Urbán Ernő tett javaslatot a titkárság tagjaira, akik között Cseres Tibor is szerepelt . A közgyűlésen a politikai vezetésből felszólalt Aczél György, Simó Jenő és Orbán László. Elgondolkodtató javaslatok is kerültek a plénum elé. Sipos Gyula a meglévő „konstrukció” helyébe, üzemekre és Termelőszövetkezeti Csoportokra épülő irodalmi társaságok létrehozását, Végh Antal szociográfiai szakosztály megalakítását szorgalmazta, Győri Dezső pedig az irodalmi társaságok mellett, a Szövetségnek, mint csúciszervezethez megtartását ajánlotta a jelenlévők figyelmébe . A munka élénkítését szolgálta a szakosztályok vezetőségének megújítása is. Így került a prózai szakosztály élére Cseres Tibor . Első lépései közé tartozott - közgyűlési határozat, választmányi program alapján - a szociográfiai szakosztály és a tömegkommunikációs bizottság megszervezése és a volt gazdasági bizottság helyébe lépő érdekvédelmi bizottságban a szakosztály képviselőitnek biztosítása. A prózai szakosztály feladatait más határozatok is szaporították . Munkatervükben szerepelt: vitadélutánok szervezése, prózai újdonságokat vitató klub-délutánok felelevenítése, az élő irodalom ajánlásának értékelése, szorgalmazása, a már megindított „Magyarország felfedezése” sorozat új kérdések újszerű feldolgozásával történő gazdagítása. Javasolták, hogy a hazai irodalmi folyóiratok egyike foglalkozzon rendszeresen a szociográfiai irodalommal. Tervezték egy olyan szakosztályi állásfoglalás nem alakult ki . A művészeti szövetségekben folyamatosan jelen volt a teljes autonómiára irányuló törekvés. A hét szövetség helyzetéről a Politikai Bizottság részére készített jelentés - 1972 augusztusában - jelzi: az utóbbi időben „megélné a vita szerepéről”. Állami és szakszervezeti feladatokat, jogokat is követelnek. Tehát, vonta le a következtetést Nagy Miklós a KB Tudományos és Kulturális Osztályának vezetője: érvényt kell szerezni a Művelődésügyi Minisztérium állami felügyeletének. Hangsúlyozta: „A Művészeti Tanácsok munkáján nem jelenti az állami és társadalmi, valamint az érdekvédelmi feladatok felcserélését [...] A tanácsadás, a konzultálás társadalmi alapot ad a kulturális döntésekhez. Az érdekvédelmi feladatokat pedig a Művészeti Szakszervezetek Szövetsége látja el.” A jelentéstevő úgy látta, a helyzeten javítana, azaz a párt- és állami ellenőrzést tökéletesebben biztosítaná, ha felállítanák a Művészeti Szövetségek Országos Koordinációs Bizottságát.

A MISZ felső vezetése ennek jegyében igyekezett - legalábbis szavakban - a munkát „szervezettebbé, hatékonyabbá tenni”. A források inkább heves vitákról, keserű hangvételű felszólalásokról beszélnek. Egy 1974 májusában zajló vitában jegyezte meg Dobozy: „Az elmúlt három és fél évtized sebeit még nem lehetett begyógyítani.”

A különböző irodalmi és világnézettől erősen befolyásolt összecsapások ellenére, azokkal együtt, kemény, nívós és eredményes munka is folyt. Az egyik ilyen szembetűnően élénk, egyben a korabeli társadalmi-politikai viszonyokra jellemző munkakezdet a szociográfia volt. A kecskeméti *Forrás* szerkesztői és szerzői gárdájának ilyenirányú törekvését és eredményeit már 1972-ben félreérthetetlenül jelezte az általuk meghirdetett pályázat, amelyre a benyújtott írásokat a Cseres Tibor elnökséjével dolgozó bizottság értékelte 1973 júniusában. 1974. szeptember 25-26-án - együttműködve a MISZ Szociográfiai Munkaközösségével - a párt- és állami szervek szigorú ellenőrzése mellett találkozózt tartottak, amelyen az egyik korferenszus Cseres Tibor volt. A meghívottak közül 46-an, köztük pl. Csoóri Sándor, Jókai Anna, Galgóczi Erzsébet stb. nem mentek el a tanácskozára, Konrád György pedig, mint „problematikus” személy rekedt kívül. A kezdeményezés nem maradt folytatás nélkül, mint ahogy rokonlelkületű, 1971-ben újtárra induló Tokaji Íróklubozás sem. Sem műfaji törekvéseit, sem társadalmi hitvallását, sem a politikával kapcsolatos véleményét illetően nem lehet csodálkozni azon, hogy Cseres Tibor mindenütt jelen van, kezdeményezőn lép fel, lehetőségei szerint támogatja a valóság mind teljesebb megismerését és felmutatását célzó törekvéseket.

Közben persze számos egyéb munkát is végeznie kellett: 1971 őszétől tagja a *Kortárs* szerkesztő bizottságának. 1972. június 20-21-én, a szovjet és a magyar prózaírók-kritikusok tanácskozásán vesz részt, s az első napon elnököl, végül zárszót mond. 1975. május 14-én Szekszárdon, az MTA Nyelvtudományi Intézetének - akadémiai ünnepi üléséhez kapcsolódó irodalmi esten „Beszélgetés Klézsén” c. írását olvassa fel. Ez év október 30-án Nagy Lajos házában Tamás Aladárral együtt emléktábla-avató beszédet. 1976. október 26-27-én vitavezető elnök a *Futóhomok* elnevezésű konferencián, amelyen Erdei Ferenc életművét elemezték. A Kózkutatási Minisztérium felkérésére 1974. november 30-ától tagja a Szerzői Jogi Szakértő Testületnek, és ezzel 1979-ben ismét megbízzák. 1978. szeptember 15-16-án Salgótarjánban tart előadást *A Magyar ellenállás és partizánharc az irodalomban* címmel azon a konferencián, amelyet a Történelmi Társulat és a Magyar Partizán Szövetség közösen szervezett. 1979. május 18-19-én pedig Örkény István társaságában Lakitelken képviseli a MISZ-t a *Korszerű nemzeti önismeretünk* elnevezésű tanácskozáson. Előadást tart a nemzeti lét alapkérdéseiről a Szentendrei Petőfi Sportkör vitakörében. Szót emel az 1945 óta ömlesztett állapotban „örzött” könyvtári anyagok megmentéséért.

Időközben, 1976-ban, a *szűkítés* és a *bővítés* hívei közötti viták közepette az immár 456 fős Szövetség életében egy sor változás történt, a kultúrpolitikai vezetés bizakodásától övezve. Az új alapszabályok *számottevően* kibővítették a Választmányt és a Titkárságot, gondoskodva a fiatal írók megfelelő képviseléséről. Életbe léptették a korábban hiányzó *Ügyrendet*, képviselőket biztosítottak a kiadói tanácsokban, a Művészeti Alapnál és a Segélyesítő Bizottságban. Újjászervezték a Kritikai Szakszabályt, és végül létrehozták az írók kommunista aktíváját. Mindezt bizakodásra alapot adó jelenségegyüttesnek ítélte az Irodalmi, Sajtó- és Tájékoztató Főosztály. Egyetlen konkrét megállapításukat idézzük: a MISZ megújult vezető testületei „nem igényelnek állami és szakszervezeti feladatokat maguknak”. Bár ez így nem volt igaz, az viszont igen, hogy a fiatal drámaírók Sarkadi Kört alapítva igyekeztek érdekeiket az addiginál jobban érvényesíteni.

A nemzetközi kapcsolatok alakítása/alakulása több szempontból is fontos volt a kultúrpolitikai vezetésnek, a Szövetségnek, mint szervezetnek és a hozzá tartozó íróknak, egyénenként és csoportosulásonként egyaránt. A kormányzat a mindenkorai külpolitikai célok elérése érdekében eszközként igyekezett hasznosítani a MISZ külügyi munkáját, a magyar írók nemzetközi kapcsolatait, hatását, képviselőit a nemzetközi írószervezetekben (pl. PEN), és ez természetesen fordítva is igaz volt. Ezek a kapcsolatok részét képezték a két világrendszer közötti rivalizálásnak, a maguk sajátos eszközeivel és szerény mértékével. „Az 1968-as csehszlovákiai események óta - olvasható egy jelentésben - bonyolultabbá váltak a nemzetközi irodalmi kapcsolatok”. A szovjetek nyílt kiállást vágnak a MISZ-től, az ő oldalukon. Ezzel kellene/lehetne erősíteni ezt a legfontosabb kapcsolatot s a szocialista országok szövetségei között elfoglalt pozíciót. A „nyugati írószervezetekkel, írókkal való kapcsolat [...] egyszerre kapcsolattartás és vita, amelyben mindkét vonás csak úgy érvényesülhet, ha minden lehetséges fórumon jelen vagyunk ...”

Az időnként megújított szerződések keretét és feltételeket biztosították a kölcsönös kapcsolattartásra, s a MISZ tagságának egyharmada fel is használta ezt. Legtöbbször a Szovjet Írószövetség vendégszeretétét élvezték. A régi „turista jellegű” kiruccanásokat felváltották a meghatározott alkalomhoz, célokhöz kapcsolódó kiküldetések. Ugyanakkor oldódott a múltban oly sok groteszk vonást is magán viselő (pl. rendszeres, bejelentés nélküli csomagellenőrzések) elszigeteltség, szabadabbá vált a mozgás. A létrehozott irodalmi vegyesbizottságok egyengették az illető országok egyes műveinek fordítását, kiadását, terjesztését. Rendszeresen foglalkoztak a magyar irodalom külföldi fordítóival.

A nyugati országok közül Olaszországgal, Franciaországgal volt „nagyon korlátozott” kapcsolata a MISZ-nek. A külkapcsolatok építésének, méginkább egyéni hasznosításának egyik fő akadálya volt az írók többségének szerény nyelvismerete, a külföldi országokkal kapcsolatos tájékozódás nehézsége. Már régi, ismétellen felmerülő kívánság volt az íróirtársadalom részéről, a határon túli magyar írókkal való rendszeres, sokoldalú kapcsolattartás, ami elsősorban a szomszédos országokban élőkre vonatkozott, de egyre inkább jelentette az ún. „emigrációs” írókat is. A román és a jugoszláv visszautasítás ellenére tovább folyt a kapcsolatok rendezésére, termékenyebbé tételére irányuló munka. Ennek Cseres Tibor is részese volt. Baráti kapcsolatokat épített ki a szovjet írószövetség néhány vezető munkatársával, tolmácsokkal, fordítókkal, tagja a Pozsgay Imre vezette fődélegációknak, amely 1977. február 27. és március 9. között vett részt Pozsonyban a *Magyar Kultúra és Barátság Napjain*. Képviseli a MISZ-t az 1975. évi Solohov ünnepségeken, s jelen volt Kós Károly végső búcsúztatásán, Kolozsvárott. Nyugalma, diplomáciai képessége, humora barátokat szerzett a magyar ügynek, növelte személyes ismertségét, a MISZ egy fontos feladatkörében alkalmazható jártasságát.

Szövetségi munkájának ismeretében joggal tehetjük fel a kérdést, mint ahogy ismerősei, írótsársai is ezt tették: mikor írt? Méginkább: mikor olvasta el, dolgozta fel azt a hatalmas anyagot, amely irodalmi formát öltött, és megjelent ebben az évtizedben? A környezetében élők látták, tudták: Cseres Tibor mindig dolgozott, ez volt életeleme, a családnak szentelt villanásnyi időn kívül. Szívtá magába a világból érkező, hozzáférhető jeleket, ismereteket, bármilyen lett legyen is szó. A „termés” két végpontján a *Játékosok és szeretők* és a *Parázna szobrok* című regényei állnak, életművének két csúcsa. Mindkettő hosszú kényszerpihenő, számos elkerülhetetlen átgúrárs végső eredményeként kerülhetett az olvasók kezébe s ehhez - nagy valószínűség szerint - személyes érintettség, valamint külpolitikai aggályok járultak hozzá. E két regény között jelentek meg önálló kötetekben azok a különböző műfajú remeklések, amelyekről néhány megjegyzést kell tennünk. Cseres Tibor egyik fő törekvése volt értékes ismeretek, izgalmas problémák lehető legszélesebb elterjesztése, megismertetése. Az örökös hivatalos bírálat tárgyát képező *Élet és Irodalomhoz* fűződő szerződéses viszonya, a lap viszonylag széleskörű olvasottsága reményt nyújtott arra, hogy írásaival fontos erkölcsi, tudományos kérdésekre hívja fel a figyelmet, olyanokra, amelyek a szakfolyóiratok útján csak igen kevesekhez jutottak el, ugyanakkor a közoktatásban aligha kerültek szóba, s így, irodalmi formában azok is olvasták, akik egyébként nem figyeltek volna fel ezekre a jelenségekre. A tudományos ismeretterjesztésnek volt ez egy írói eszközkészlet alkalmazó formája, amely - többnyire - tudománytörténeti áttekintésre, de fontos életrajzi történéseknek, emlékeknek megidézésére is módnyújtott. Nemeskürty István, Györfly György, Szőke Péter és nagyon sok más kutató felismerési, eredményei, töprengései így jutottak el a szélesebb nyilvánossághoz. Az a sok dedikált kötet, ajánló és köszönő levél, amit ennek a munkának az eredményeként kapott Cseres, igazolták törekvéseit.

Nos, a '70-es években megjelent, az előzőekben említett kötetek ezeknek az írásoknak javát tartalmazzák. A Rádió az évtized első felében szembeszökően mellőzte, s a TV-ben is ritkán láthaták a nézők.

Az egyre több, egyre sokrétűbb vállalás zavarokat is okozott. Határidők csúsztak, írások megjelenése maradt el, toldott későbbre, az igény ennek ellenére nemhogy csökkent, hanem inkább nőtt. A könyvek kiadásával, itthoni és külföldi terjesztésével, a honoráriumokkal kapcsolatos számtalan gond, megoldásra váró feladat lényegesen befolyásolta munkáját, mint ahogy a kritikával kapcsolatos terjedelmes polemikák, irodalompolitikai megnyilatkozások és a MISZ ilyen irányú, előremutató kezdeményései sem.

Az 1975-ben 60. születésnapját ült Cseres Tibor konokul járta a maga útját lassacskán az élő magyar irodalom javakorabeli tagjai közé számított. A külföldi lapoknak, lexikonszerkesztőségeknek adott nyilatkozatokban, címszó-javaslatokban, mint a magyar irodalom „kiemelkedő alakjainak egyikét” jellemzik. Műveit a kritikusok, irodalomtörténészek zöme értőn méltatja. Bár a „felszabadulás” 30. évfordulója miatt még a szokásosnál is aprólékosabban mérlegelték az állami- és Kossuth-díjra javasolt érdemeit, Kádár János meghozta meg az 1964 óta esedékes állami elismerést, a kitüntetés indoklása szerint a „magyar irodalomban elért eredményeiért, egész életművéért, különösen a Hideg napok című regényéért”. A gyergyóremeti parasztszülő gyermeke a Parlamentben átvehette a magas kitüntetést, a család, a pályatársak és olvasótáborának jókívánságaitól kísérve.

Milyenek látták testi valóságát, személyiségét, írói mivoltát pályatársai, kritikusai, a hozzá közelállók? A hetvenes években készült fényképekről ismét a világháborút megjárt katonatiszt tekint ránk, csak barázdáltabb, keményebb vonásokkal gazdagodva, enyhén kesernyés, de ugyanakkor pajzánul göbés derűvel lágyítva azt. Tiszta tekintet, közvetlen és mégis mgközelíthetetlen, energikus, határozott, céltratóró. *Csák Gyula* írta róla: „az okosság az igényesség az elsődleges, ami megragadott [...] megannyiszor tapasztalhattam, hogy bonyolult vagy annak látszó emberi és társadalmi helyzeteket milyen pillanatok alatt bont elemeire s szinte játszi könnyedséggel adja meg az alapképletüket. És éppen ezekből az erőnyeiből áll össze gyötrelmeinek forrása is. Mert alapos a gyanúm, hogy a játszi könnyedség, a mindig derűs ábrázat, amellyel a világ felé fordul, bizonyos fajta önvédelmi maszk, amely mögött gyakran keserűség, elbizonytalanodás és kétség rejlik. Hiszen az ő mindent-látásával, mindent-értésével éppen önmagát ne látná és értené meg? ” Mint Beke György írja: „Csöndes, megfontolt szavú ember, úgy beszél, miként ír: kihagyásosan, néha nagy összefüggéseket egyszerű, világos képekbe vonva, póz nélkül, de súlyosan”. Nádor Tamás a „legjózanabban rögeszmés magyar íróknak” látta. „Számvető ember, a szónak mindahány értelmében: megszámlol, leszámol, elszámol. Szemébe néz az olvasónak.” Berkes Erzsébet tapasztalása szerint: „Önmagáról nehéz szóra bírni, nem ír emlékiratát, nem szívesen beszél egyéni sorsáról [...] szinte írásai mögött húzódik. Bertha Bulcsú szerint „bevonja a közönséget a saját szuverén világába, s attól kezdve a beszélgetés a cseresibori világ öntörvényei szerint lendül előre, kanyarodik vissza történelmi példákhoz s mindig a lényegre összpontosul. (Ez a világ) azt hiszem, harmonikus, rendezett. Ebben a világban a szellem fénye és ereje mozgat mindent.”

Szemérmes volt, de nem prüd, szerette az életet, annak apró örömeit is, a természetet mindenkifőlt. A szentgyörgypusztai fák, bokrok, virágok, madarak és bogárkak személyes barátai voltak, akiket mindenkiel szemben védelmezett, önérdékével is ellentétben. A kert nem a gazdaszatban járatos embert dicsérte, de a

csöndes, töprengő író gyermekkori világán merengőt szolgálta, védte. A fenyő és diófák, pelék és mókusok, a fürdőzésre még alkalmas Duna, a kéklő hegyhát hullámvonalai, a család, s immár a régen várt unoka biztosították az alkotó munkát s a biológiai felfrissülést, amire a testi bajok jelentkezései miatt is szüksége volt.

Cseres Tibor gyűlölte az erőszakot, annak minden formáját, azért is fordult el a rekordhajászó versenysporttól már diákkorában. Őseitől örökölt mackó termete ellenére nem volt jó katona, nem gyűlölte az *ellenséget*, nem kívánt mások élete árán *hőssé* válni, a duhajkodás távol állt tőle. Akárcsak ismertségének, népszerűségének, növekvő befolyásának felhasználása saját, vagy családtagjai érdekében. A függés, a rászorultság, a kiszolgáltatottság, az uram-bátyám alapú segítségnyújtás nem volt a kenyere. Életében alig találunk ellenkezőjére példát.

Ilyennek láthatták, láthatuk, ilyenek engedte látni magát Cseres Tibor. Senki sem gondolta, ő sem, hogy milyen bonyolult helyzeteket, minden eddiginél súlyosabb terheket s reménységeket hordoz magában a következő évtized.

Az alábbiakban Cseres Tibor levelezésének újabb szakaszát tárjuk az olvasók elé, amelyek pontosan tükrözik a bevezető által elemzett 1970-es éveket. A levélírók többsége - még az öt régebbiről ismerők egy része is - tisztelettel, az írói mű elismerésnek a hangján közeledik hozzá. A társadalmi gondok csak szűrten jelennek meg, de mégis látható, hogy ez már egy a korábbiaknál több lehetőséget, nyíltságot lehetővé tevő időszak.

Források

1970

a.

Varga Mihály Cseres Tibornak

Kecskemét, 1970. január 12.

Kedves Barátunk!

Úgy érzem, megértő, beleérző, számunkra oly kedves és ügyünknek hasznos írásod után méltán nevezhetlek barátunknak. Nem titkolom: nagy örömet szerezte nekünk cikkeddel! Kellett ez nagyon, s éppen jókor jött, közvetlenül a havonkénti megjelenésre való áttérés előkészítő időszakában.

Most pedig szavadon fogunk: gyere el ide hozzánk egy kis körültekintésre, szemlélődésre, csevegésre és pohár borra, szívesen látunk, ha igényeled, csinálunk gazdag programot, bemutatnánk neked szűkebb hazánkat. Várjuk hát leveledet, s ha az kedvező számunkra, máris küldünk programot, vagy ha ezt nem szereted, hát akkor csak gyere, s majd kialakul valami a látogatásból.

Néhány jobb embert, épeszű, itteni társat (Zám Tibort, Buda Ferit, Kunszabó Ferit stb.) egybehozunk, azután valami majd csak lesz. Várom leveled.

Üdvözlő: Varga Mihály felelős szerkesztő

Kecskemét, 1970. január 12.

Gépirat, a Forrás Szerkesztőségének céges levélpapírján.

b.

Pándi Pál Cseres Tibornak

Budapest, 1970. január 30.

Kedves Tibor!

Nagy izgalommal olvastam el novelládat, mert lapunk olvasói tömegmegmozdulással fenyegetnek, ha nem közlünk Cseres-írást. De ha éppen ezt az írást közölném, akkor is tömegmegmozdulás következne. Ezért nagyon szépen kérek, küldj egy napilapba illő novellát, minél előbb.

Szeretettel üdvözöllek: Pándi Pál

Budapest, 1970. január 30.

Gépirat, a Népszabadság Szerkesztőségének céges levélpapírján.

c.

Kunszabó Ferenc Cseres Tibornak

Kecskemét, 1970. február 16.

Kedves Urambátyám!

Szép karácsonyi cikked dicséretét zengi az egész megye - á la húsvéti cikk -, és utolsó mondatodat úgy megszívlelték, hogy mindjárt összeültek a megye okosai, és meghívtak téged, akár társakkal (történészekkel) együtt, - minden költséget, autózást és díszebédet dagadó hazafiúi kebellet vállalva. A meghívó levelet a Forrás szerkesztője pótyogta gépbe... azóta is epedve várják a választ, amit te méltóztatnsz nem megírni. Ezennel a legtiszteleteljesebben megkérek, hogy kukkants bele naptárodba, és jelölj ki néhány napot, amit kies és homokos tájainkon töltenél. Mászt nem üzenek, hacsak még azt nem, hogy Varga Dombi és Molnár Zoltán urakkal méltóztatssál jó írásokat Kecskemét felé útbairányozni - borzalmas seggberúgások terhe mellett.

Egyebekben is kész híved: Kunszabó

Kecskemét, 1970. február 16.

Gépirat.

d.

Aszódy János Cseres Tibornak

Bukarest, 1970. április 30.

Kedves barátom,

felszippantottam - helyetted - a tiszteletpéldányokat, hat darab jár neked, a mellékelt fiatalemberrel négyet küldök, a többit más úton. A könyv már a piacon van. Küldöm az Előre vasárnapi számát is, benne Beke György interjúja. Halász Anikó anyaga [?], melyet román irodalmi folyóiratnak szántunk, egyelőre nem jelent meg, remélem, hamarosan azt is elintézzük. Emlékszel-e, megkértél, szólj be Nonn Györgynek a Kossuth kiadóhoz az én idegenlégiós könyvem érdekében, már hogy nyúl farknyi levélben érdeklődjön itt, a Politikai Kiadónál, mi van vele. Sajnos nem érzek semmi mozgást, ebből arra következtek, hogy nem írt. Láttam, hogy a Gondolat kihozott egy hasonló témájú könyvet (Molnár Károly: Hivatásuk a halál. Fejezetek az idegenlégió történetéből). Talán emiatt aggódik

Nem ismerem Molnár kötetét, viszont Nonn kezében van az én könyvem román kézirata, amit még októberben vittem fel neki. Így összehasonlíthat. Mondom, még nem kaptam meg Molnár munkáját, de az az érzésem 1. az enyém egészen más lesz 2. a pesti piac elbír két idegenlégiós könyvet, pláne ha az enyém csak úgy tél felé jelenik meg, Molnáré pedig áprilisban a piacon volt.

Amennyiben fiatal barátom Pesten talál, kérlek, mondd meg neki, mi a helyzet Nonn Györggyel. Ha nem, kérlek szépen, írd nekem egy lapocskát. Előre is köszönöm, minden jót kívánok, sok szeretettel üdvözöllek.

Aszódy János

Bukarest, 1970. április 30.

Gépirat.

e.

Gallyas Ferenc Cseres Tibornak

Budapest, 1970. június 20.

Kedves Tibor,

tegnapelőtt bent jártam a Kortárs szerkesztőségében, Simon Pista közölte, hogy írásom a Kortárs aug-i számában megjelenik. Engedd meg, hogy megköszönjem Neked ezt a jó véleményt, amelyet írásomról S. P-vel közöltél: tudom, hogy ennek döntő szerepe volt a dolgok jó alakulásában. Szeretném egyúttal megköszönni azt is, hogy - Ádámtól tudom -, további hathatós lépéseket is tettél annak a gondolatnak a támogatására, amely írásommal képviselni szeretnék, s melyet nemzeti önismeretünk síkján, a Hideg napok-kal képviseltél.

Nagyon szeretném, ha írásomról alkotott jó véleményedet, s azt a nagy segítséget, amelyben így részesítettél, a jövőben igazolhatnám.

Hálával és meleg barátsággal köszönt: Gallyas Feri

Budapest, 1970. június 20.

Kézirat.

f.

Toma Ádám Cseres Tibornak

Budapest, 1970. június(?) 25.

Tiborkám,

sajna csakis ez a szívődlegesítő lapom van, ez is a naptárból kimesve, de hát a funkciójának ez is jó. Nos, mit szólsz a Népszabi 70/23. mitizálásához, mi bizvást újfent elkerülte figyelmedet? Koalícióska lap vala ama Viharsarok, ha nem csalódik emlékezetem, s bizonyos Cseres Tibor szerkesztette...

Ave et Vale Ádám

Budapest, 1970. június (?) 25.

Gépirat, képeplapon.

g.

Tömöry Péter Cseres Tibornak

Sepsiszentgyörgy, 1970. június 27.

Tisztelt Cseres Tibor Bátyám!

A megilletődöttségtől szinte nem is tudom, hogyan kezdjem ezt a levelet. Olvastam az ÉS-ben megjelent cikkét az írásomról, s valahogy úgy vagyok, mint a vizsgázó diák: tudom, hogy mit kellene mondanom, de a drukkk elszorítja torkomat. Erről csak ennyit -, talán éppen ezért: köszönöm szépen. Az az igazság, hogy cikkében kifejtett ösztönző-biztatás nagyon egybecsendült azzal a titokban tervezgetett szándékkal, hogy a könyvet újra írom. Még a tavasszal éppen ezért leállítottam a regényt [?], ilyen változatú, könyv alakban kiadását, s kértem a kiadót várjon ez év végéig, mikor majd leadom az elképzelt 25 tervezgetett - másik változatot. Sajnos azt, ami megjelent felelőtlenül gyorsan (két éjszaka) és a konjunkturális szükségszerűségnek megfelelően írtam meg. Ugyanakkor az anyaggyűjtés és a megírás közötti erjedési időszak is vajkevessé volt dagasztást-sütést megérlelő.

Tény az, hogy még a nyáron neki fogok kezdeni s rászánok vagy két hónapot, hogy tényleg regénnyé gyúrjam az anyagot. Ehhez - bár előbb is így terveztem - nagyban hozzájárult Bátyámnak buzdítása, és hibáimat oly tapintatosan, de élesszeműen késélre vetett észrevételei.

Még egyszer megköszönöm, hogy egyáltalán észrevette a sorozatomat, s ígérem, hogy jelentkezem, mielőtt regényt mutathatok föl ebből az anyagból. Nagyon szeretném hinni, hogy nem fogok senkinek csalódást okozni.

Öszinte tisztelettel kívánok jó egészséget és nagyon sok jó írást:

Tömöry Péter

Sepsiszentgyörgy, 1970. június 27.

Gépirat.

h.

Bíró János Cseres Tibornak

Sopron, 1970. augusztus 23.

Kedves Tibor Bátyám!

Immár két éve készül bennem ez a levél. Két éve múlt május 27-én, hogy Sopronban az író-olvasó találkozón megismerkedtünk és azóta őrzöm több könyvedet, amelyet akkor dedikáltál, mint földidnek. A találkozó után lehetővé vált kötetlen beszélgetés során sikerült elmondanom, hogy én is írással próbálkozom, és szót ejtettem irodalmi szociográfiáról [!], amely első díjat nyert az 1968. évi felszabadulási irodalmi-művészeti pályázaton. Írásom kritikusa és ajánlója Dr. Bodnár György volt. Kérdeztem, hogyha írásomat elküldeném, néhány bíráló szóval illetné-e? Igenlő választ kaptam. Mégsem lett belőle küldemény, mert a körülmények más tennivalók elvégzését sürgették, és az oktató-nevelő munka sokrétűsége is nagyon elvont minden irodalommal kapcsolatos tevékenységtől.

Most mégis írásra szántam el magam, s ennek alkalmi oka van. Néhány napja kaptam kézhez a Győr-Sopron megyei Tanács Művelődésügyi Osztályától egy antológia tiszteletpéldányait, amelyben BRENNERBÁNYA c. irodalmi szociográfia egy fejezete is helyet kapott. Most, mivel írásom egy részét kötetben látom viszont, - szép kiállításban - bátorkodom személyedet kedves Tibor bátyám megtisztelni azzal, hogy egy példányt küldök címedre. Teszem ezt két okból. Az egyik, - a kisebbik - hogy egy megye irodalmi életének - ami sajnos elég izolált - a nagyobb nyilvánosság lehetőségét remélem. Legalább egy rövid bíráló írás erejéig. (Talán az ÉS valamelyik számában?)

Szerzőtársamról csak ennyit: iskolám igazgatója, s társulását elfogadtam annak reményében, hogy munkámat elősegíti, ha szükség esetén mentesít a tanítási időn felüli iskolai elfoglaltság alól. Megalkuvásomat azóta is restellem önmagam előtt. Idődet és erődöt nem kívánom illetlenül lefoglalni, mégis remélem, hogy röviden tudatni fogsz, ha megkaptad küldeményemet.

Merész szerénytelenségemért elnézésedet kérem, s figyelmedet köszönöm.

Tisztelettel: Bíró János

Sopron, 1970. augusztus 23.

Gépirat.

i.

Ilia Mihály Cseres Tibornak

Szeged, 1970. december

Kedves Tibor!

Csak most köszönöm meg a Játékosok és szeretők megküldését. Olvasom s írok is róla. Majd látni fogod. De ez jó alkalom, hogy másra is kapacitáljalak. Sarkadi születésének és halálának is évfordulója van. Tudva, hogy S. I. közeli barátja voltál, kérek, hogy szánd el magad egy róla szóló írás megküldésére. A Tiszatáj-ban szívesen elvárnánk, hogy emlékeid stb. megírd Sarkadiról. Nem akarjuk egyik fordulóra se összpontosítani a Sarkadi-anyagot, de több írás fog vele foglalkozni ebben az évben. Nagyon örülnék, ha ebben a munkában te is részt vennél.

Beleegyező válaszod várja és boldog új esztendő kíván: Ilia Mihály

Ui. A Tiszatáj szerkesztősége átalakult, Dér és Andrassy távoztak.

Szeged, 1970. december

Gépirat.

1971

a.

Dr. Szeredi Mihály Cseres Tibornak

Budapest, 1971. április 3.

Az Ön „Légyyökerek” című írása szép és magyar. Mégis tragikusnak tartanám, ha egy magyar íróban csak ennyi lelki mélység lenne, mint amennyit Ön írásában elárul. Ha kutyabagosi Kis Miska mondaná: „Igazából nem tudom... miért lelkesít ez... az elvont remény. Hiszen semmi haszon nem lesz belőle...”, hát megérteném, s legfeljebb mosolyognék rajta, és azt mondanám: maga azzal ne is törődjön, végezze csak a maga dolgát: kapáljon, kaszáljon, ha kell, hát harcoljon is a hazáért. De egy író?... és magyar?

Hát, ha tényleg nem tudja, én, mint biológus megmondom. A származásnak az állattenyésztésben roppant jelentősége van. Ha egy lóról azt tudjuk pl., hogy mokány ivadék, adunk érte 5000 forintot. De ha azt tudjuk, hogy eklipsztől származó angol telivér, boldogan fizetünk érte 500 000 forintot is. Csak ostoba számár lehet az, aki elhiszi, hogy a származásnak emberi nemünkénél viszont nincs jelentősége. (Gondoljunk csak a legújabb izraeli törvényekre!)

De mennyire van Író Uram! A szlávok, germánok, franciák, románok azért áldoznak oly roppant munkát arra, hogy előkelő származásukat igazolják, és alig kevesebbet arra, hogy bennünket Ázsiából betolakodott, cigányfajta, gyűjtögető nomád népnek bizonyítsanak, és hogy Trianont is kegyes adománynak kell tekintenünk.

Viszont miért háborodunk fel, ha e tanok itthoni hirdetésének hatására magyartalaná vált véreink, nem akarván többé hitvány magyarként nyomorogni, szedik a sátorfájukat és távoznak, persze nyugatra, és illeszkednek más népek keretébe, letagadva azt is, hogy valaha magyarok voltak?

Igen Író Úr, az Ön, az Önök feladata lenne bizonyítani, hogy ami bennünket e honhoz köt, nem „légyyökér”, hanem mint azt ezer és ezer dokumentum is és Tatárlak is bizonyítja, legalább kétezzer éves szumír „talajgyökér”.

Tisztelettel: Dr. Szeredi Mihály nyug. főállatorvos

Budapest, 1971. április 3.

Gépirat.

b.

Szederkényi Ervin Cseres Tibornak

Pécs, 1971. szeptember 6.

Kedves Barátom,

köszönöm a nagyszerű, a keményre kalapált írást . Egyike legszebb prózádnak, amit mostanában olvastam, s kítűnően illik az interjúhoz is - tartalmában is. Az interjút külön köszönöm. Amint [Bertha] Bulcsú írta, a szöveget láttad, ezért már nyomdába is adtuk. Ezért nem küldünk neked korrektúrát, mert mi sem változtattunk rajta semmit. A Jelenségekből azonban természetesen hamarosan megy korrektúra.

Örülnék, hálás lennék, ha évente legalább egyszer-kétszer közölhetnék tőled a Jelenkorban hasonló prózát. Még egyszer köszönöm.

Tisztelettel, szeretettel üdvözlő: Szederkényi Ervin

Pécs, 1971. szeptember 6.

Kézirat, a Jelenkor Szerkesztőségének céges levélpapírján.

c.

László Gyula Cseres Tibornak

Budapest, 1971. szeptember 17.

Kedves Barátom!

Minden ellenkező híreszteléssel szemben a Látóhatár élőbb, mint valaha. Ugyanis az eddigi kéthavonkénti megjelenés helyett, amíg az elmaradt számokat pótolják, havonta jelenik meg. Kérek tehát - mint a lap egykori, rendszeres munkatársát - ismét gondolj ránk: jó kéziratokat korlátlan mennyiségben elfogadunk.

Válaszod, illetve kéziratod mielőbb várva, üdvözlő: László Gyula

Budapest, 1971. szeptember 17.

Gépirat, a Látóhatár Szerkesztőségének céges levélpapírján.

d.

Annus József Cseres Tibornak

Szeged, 1971. november 17.

Kedves Tibor Bátyám! Jókora röstellkedéssel küldöm vissza a mellékelt három flekket, mint - szerencsére - fölösleges példányt. Minden rendben ugyanis a Rokongereső végével , a mi példányunkon a hajó túlkölésével fejeződik be. Érthetetlen, miként is maradhatott le az utolsó hasáb a Te példányodon. Talán éppen precizítására büszke korrektorunk hibája.

Nagyobb baj, s igen sajnálom, hogy a pótlásokat már semmiképpen sem tudjuk becsempészni. A párszavas, néhány soros igazításokat igen, a nagyobbakat azonban nem, mert már oldalban vannak. Igen sajnáljuk pedig - izgatottan olvastuk [Ilia] Mihállyal -, mert valóban több lenne, mint mennyiségi bővítés. De mit tegyünk? Átfutási időnk hosszú ugyan, de mindez csak a nyomda kényelmét szolgálja, s még pörölni sem merhetünk velük, mert övék a hatalom és a monopol-helyzet.

Ha a Miska által jelzett velem kapcsolatos ügyben tehetsz valamit, előre is nagyon köszönöm.

Őszinte tisztelettel és mindannyiánk szíves köszöntésével: Annus Jóska

Szeged, 1971. november 17.

Gépirat, a Tiszatáj Szerkesztőségének céges levélpapírján.

1972

a.

Für Lajos Cseres Tibornak

Budapest, 1972. január 31.

Kedves Cseres Tibor!

Perjés Géza barátom, ismerve az itt mellékelt kézirat szövegét, ajánlotta fel -közvetítését". Teljesítve „küldetését”, jutott el hozzám az Ön lakás címe, s jut el ennek folyamánként Önhöz ez a kézirat. Ne haragudjon, hogy személyes ismeretség hiányában ilyesmivel terhelem. Talán enyhítheti toladodásomat, hogy a kézirat nem túl hosszú. Távolról sem annyi, mint amennyit a „Szerző” és témája - megítélésem szerint - megérdemelne.

Miután a cikk megíródott, mint mindenki, természetesen én is örülnék, ha megjelenhetne. Amennyiben a benne foglaltakkal többé-kevésbé egyetért, hálás köszönettel venném, ha napvilágra kerülését elősegítené. Írnom sem kellene talán: jól esne, ha válaszára elutasítás esetében is számíthatnék.

Fáradozásait előre is nagyon-nagyon köszönve tisztelettel üdvözlö

(Fűr Lajos)

Budapest, 1972. január 31.

Gépirat.

b.

Kovács Sándor Iván Cseres Tibornak

Budapest, 1972. február 21.

Kedves Barátom!

Veres Péter Szárszójáról tisztességes kiemelt kritikát közöltünk, már hónapokkal ezelőtt, úgy hogy e történelmi meditációkat, legyen[ek] még oly érdekesek is - vissza kell küldenem. Kitűnő írásaid jó visszhangot vernek a lap körül, s nagyon szeretnénk, ha „író-modell”-ügyben is mielőbb megnyilatkoznál. A kis kínai novellád meg hová tűnt?

Őszinte tisztelettel és szeretettel: Kovács Sándor Iván

Budapest, 1972. február 21.

Kézirat, a Kortárs Szerkesztőségének céges levélpapírján

c.

Gazsi József Cseres Tibornak

Budapest, 1972. december 18.

Tisztelt Cseres Elvtárs!

Néhány hónapja jelent meg az „Egy zászlóalj krónikája” c. könyvem. Tiszteletem jeléül levelemmel együtt postára teszek egy példányt az Ön címére. Nem szépirodalmi, történelmi művet vesz kézhez. Bár az írás során igyekeztem nem elfeledni, hogy jeles szakmám képviselőit hajdanán „történelmi író” névvel illették. Ma viszont „ász”, „ész”, történész - azaz mesterség lett belőle. Úgy érzem, hogy a névcserre mögött tartalmi, - mesterségbeli kérdések is húzódnak.

Ha a könyv egészét figyelemre méltónak találja, örömmre szolgálna, ha valahol írna róla egy pár sort. Nem is annyira a munka fogadtatása - hiszen megjelent, piacon van - hanem jövőbeni tevékenységem érdekében. Hasonló terjedelemben, hasonló felfogásban, két évi munkával most készültem el az Ön által is jól ismert Görgey zászlóalj történetével. A kézirat megvan, már csak csiszolgatnom kell. Ha valaki letenné a szavát az ilyen munkák társadalmi szükségessége, s a választott műfaj helyessége mellett, az sokat segíthetne, hogy pl. az „Elfelejtett zászlóalj” története se maradjon továbbra is homályban.

Tudom, hogy érdeklők az ilyen és hasonló jellegű munkák, ezért is bátorkodtam megkeresni levelemmel. Tisztelettel kérem hozzájárulását ahhoz is, (ha ez nem ütközik az Ön jövőbeli terveivel) hogy esetleg a minden más címnél találóbbnak érzett „Elfelejtett zászlóalj”-at leendő munkám címéül felhasználhassam.

Tisztelettel: Gazsi József

Budapest, 1972. december 18.

Gépirat.

d.

Jankay Tibor Cseres Tibornak

Los Angeles, 1972. december 24.

Kedves Tibor!

Rendkívül örültem, hogy a nyáron viszont láthattalak, és elbeszélgethettem Veled. Emberszereteted mély nyomokat hagyott bennem. Szívből gratulálok ahhoz, amit teremtettél. Sajnálom, hogy Visegrádon nem láthattalak.

Szívből üdvözöl kedves Családoddal együtt, és boldog új évet kíván

Tibor

Los Angeles, 1972. december 24.

Kézirat.

1973

a.

Simonffy András Cseres Tibornak

Budapest, 1973. január 17.

Kedves Tibor,

leveled megjött - köszönöm. Tudom, hogy bizalmatok nem csak nekem, de a fiatal íróknak általában is szól, igyekszem az „irodalom-előremozgató” tanácskozásokon képviselni gondjainkat-bajainkat, mindaddig, míg nálam alkalmasabb nem akad közöttünk a megtisztelő feladatra.

Üdvözlettel a viszontlátásig: Simonffy András

Budapest, 1973. január 17.

Kézirat.

b.

Ilia Mihály Cseres Tibornak

Szeged, 1973. május 4.

Kedves Tiborom,

most köszönöm meg, hogy időt, ideget pazaroltál ránk, jólesett figyelmetek és jóindulatotok. Köszönöm erősen. Elkél ilyesmi mostanság. Nagyon várom a kritikát, de igazándiból írást is tőled!!! Pl. mikor adsz verseidből? Olyan nagy baj lenne, ha már újra költő lennél?

Szeretettel üdvözöl: Ilia Miska

Szeged, 1973. május 4.

Gépirat, a Tiszatáj Szerkesztőségének céges levélpapírján.

c.

Örkény István Cseres Tibornak

Budapest, 1973. május 16.

Kedves Tibor!

Köszönöm az Itt a földön ist. (Így kell ragozni?) Majdnem mindent elolvastam. Azért csak sajnós, mert ahol egy dervis bejön, ott én kimegyek. A derviseket tehát csak körülsétáltam. Annál inkább élveztem a többit, formai játékaidat, mint a Nagy kiruccanásban, és drámai erődet, mint a Nyári gyakorlatokban. Eme gyakorlatoknál álljunk meg, minthogy húsz éve baszogatlak az információ közlési módja, illetve a zavarkeltés cseresi machinációi miatt. Eddig még sose hallgattál rám. Ami kár. De most abszolút öngólt lövteél magadnak, ülök a földön, röhögök. L. 132 és 133. old. Méltóztass figyelmesen elolvasni. Előbb a dialógus, mely teljes tájékoztatásban hagy, és utána (utána, Cseres! Pószlje, ha nem tudnád!), tehát utána a magyarázat. És ezt kétszer teszed meg velem, egy 61 évessel. Holott:

Jó az a dialógus, mely érezteti, áthallatja a narratív magyarázatot, mely akként felesleges, és az is jó, ha előbb leírok egy helyzetet, és utána hagyom a pasasérokot diskurálni. De te? Pont fordítva. Ezt mondom (ordítva) 20 éve.

Most, hogy saját csapdádba estél, térj meg. - Különben igazán jó a könyv.

Ölel Örkény István

Budapest, 1973. május 16.

Gépirat.

d.

Benedek András Cseres Tibornak

Budapest, 1973. június 10.

Kedves Barátom!

Igazgatónk, Marton Endre nagyon szeretné, ha darabot írnál a Nemzeti Színház számára. Kérlek, hívj föl (...) és beszéljük meg a találkozót.

Baráti üdvözlettel Benedek András

Budapest, 1973. június 10.

Gépirat, a Nemzeti Színház céges levélpapírján.

e.

Boldizsár Iván Cseres Tibornak

Budapest, 1973. június 25.

Kedves Tibor,

nagyon köszönöm az „Itt a földön is”-t. Szerencsémre néhány napig fájt a vesém, fél napokat feküdnöm kellett és így nyugodtan és sietség nélkül, nagy élvezettel és örömmel elolvastam. A végén kezdtem a „rokonkereső”-vel és ez a történetben is, műfajban is, megoldásban is új és olyan, amit csak Te tudsz a magyar irodalomban. Nagyon kacérokodom a gondolattal, hogy a Quaterly-ba ezt, vagy ennek egy részét lefordítatom, de ez túlságosan nehéz falat lenne a külföldi olvasónak. Ezért a novellák közül válogatok, és még nem tudom, melyiket fogok kikötni. Te melyiket látnád legszívesebben angolul? Ha két szóban megírod, segítesz nekem és én is szívesen alkalmazkodom gusztusodhoz. Talán a „Nyári gyakorlat”-ot? Vagy a „Megbízó levél”-t?

Még egyszer köszönöm a kötetet és a dedikációt, és várom a következőt. Remélem, hogy még az idén ugyancsak novelláskötettel viszonzni tudom.

A régi szeretettel és barátsággal öllelek Boldizsár Iván

Budapest, 1973. június 25.

Gépirat a The New Hungarian Quaterly céges levélpapírján.

f.

Lőrincze Lajos Cseres Tibornak

Budapest, 1973. június 27.

Kedves Barátom!

Nagyon köszönöm, hogy legújabb szép könyveddel (Itt a földön is) megtiszteltél és megörvendeztetted. Úgy látom, hogy külön nyelvész-ínyencség is van benne, a Rokonkereső.

További jó munkálkodást, erőt, egészséget kívánva szeretettel köszönt

Lőrincze Lajos

Budapest, 1973. június 27.

Gépirat, a MTA Nyelvtudományi Intézet céges levélpapírján.

g.

Gyórfy György Cseres Tibornak

Budapest, 1973. június 29.

Kedves Barátom!

Nagyon köszönöm, hogy megtiszteltél „Itt a földön is” c. elbeszélés gyűjteményeddel: egy-egy darabja, melyet elolvastam olyan lebilincselően van megírva, hogy alig lehet letenni. Kegyes hazugságnak hangzik, de igaz, hogy szerettem volna viszonzásul küldeni neked Budapest története I. kötetéből, melynek munkatársa voltam, de csak 1 azaz „egy” példányt kaptam a kiadótól és boltban csak „kapcsolt áru”-ként adják a II. kötettel együtt.

Még egyszer megköszönve a kötetet szíves barátsággal üdvözöl

Gyórfy György

Budapest, 1973. június 29.

Kézirat.

h.

Gosztonyi Péter Cseres Tibornak

Bern, 1973. július 3.

Igen tisztelt Cseres Úr,

olvastam érdekes „levelét” Illy Gusztávval kapcsolatban . Itt lenne már valóban az ideje annak, hogy Magyarországon is méltóan foglalkozzanak azokkal a katonákkal, akik segítették létrehozni az új demokratikus magyar honvédséget, és akiket Rákosi önkénye az ún. koncepciók perек során a bitóra juttatott. Neveiken és a tényen, hogy kivégezték, ill. rehabilitálták őket, bizony mit sem tud a nagyközönség!

Jómagam évtizede már, hogy gyűjtöm az anyagot Pálffy [György], Sólyom [László], Illy [Gusztáv], Németh Dezső, Deszkás [János], Kórody , Pórfy [György], Révay Kálmán stb. stb. életére vonatkozóan, és igyekszem arra is erről készülendő - sajna! - német nyelvű tanulmányomban választ adni: miért is került egy ilyen „Katona perre” Magyarországon a sor, kinek használt ez (?!), és végső fokon tipikus jelensége volt ez is annak a rezsimnek, amely mindenáron az összes szovjet példákat (így a Csehacsevszkij-pert is) magyarországi viszonylatban alkalmazni kívánta. Ha tanulmányom megjelenik - és arra érdeklődését fejezi ki - szívesen küldök belőle egy példányt!

Talán nem veszi szerénytelenségnek, ha ideírom: úgy gondolom eddigi munkáim egy része ismert Ön előtt, és így soraimat nem egy teljesen idegen személy írásaként olvassa.

Szívélyes üdvözlettel Dr. Gosztonyi Péter

Bern, 1973. július 3.

Gépirat.

i.

Muraközy Tamás Cseres Tibornak

Budapest, 1973. július 4.

Kedves Tibor!

Mindenek előtt elnézést a késői köszönő-válaszért. Igazán kellemtelen volt, hogy a viszonzásra szánt könyv csak késve jelent meg. Külön csomagban küldöm. Remélem, megnyeri kényes ízlésű tetszésedet, bár több szembetűnő és bántó sajtóhiba maradt benne. Erről nem én tehetek. Késésem másik oka, hogy nem akartam addig írni, míg el nem olvastam. Mondhatom nagyon tetszett az egész, mégis legjobban az első (a pápának írott levelek), meg az utolsó, a rokonok keresése . Tudod, hogy engem legjobban a történelem érdekel. Nem hallgathatom el azonban egy megjegyzésem sem, amit a szerkesztő mondat velem, bár alighanem ez épp úgy a kiadó, ill. a nyomda bűne, mint a mi könyvünkben hagyott hibák.

Tibor! A magyarban csak - stul, -stúl van, de soha sem helyes a stól, stó! A járatlanok ez esetben tájékoztatásnak minősítik a helyesét. Ugye nem veszed rossznéven ezt a megjegyzést, de hovatovább e tévedés is polgárjogot szerez, miként a küllem, meg a kevésbé.

Még egyszer köszönöm a kedves meglepetést. Baráti szeretettel köszönt:

Tamás

Budapest, 1973. július 4.

Gépirat.

j.

Szerb Antalné Cseres Tibornak

Budapest, 1973. július 9.

Kedves Cseres Tibor!

Az ÉS-ben olvastam írását Lénárd Sándorról . Bizonyára tudja, hogy ezt a könyvét csak úgy, mint az előzőeket is, én rendeztem sajtó alá. Nem szólván arról, hogy magunk számára én adtam ki öt brazíliai dzsungeléből. Maga említi egy levelét Lénárdnak: arra lennék kíváncsi, hogy kinek szolt ez a levele, s van-e mód arra, hogy erről a levélről másolatot csinálhassak. Pontosan 24 órára lenne szükségem e levélre. Írnom kell róla újra, sőt ha erőmből futja, előbb-utóbb meg kell csinálnom egy kismonográfiát is. Most azonban csak az Új Írás számára rendezem sajtó alá egy hosszabb írását, s ehhez kellene nekem ennek a levélnek a szövege.

Ha magát érdekli Lénárd, szívesen állok rendelkezésére: millió fényképem van róla, s több ezer levelem is tőle. Nem szólván arról, hogy jól ismertem személyesen is.

Üdvözlí és szívességét előre is köszöni Szerb Antalné

Budapest, 1973. július 9.

Gépirat.

k.

Jurij V. Sismonyin Cseres Tibornak

Moszkva, 1973. szeptember 1.

Kedves barátom Tibor!

Megragadom az alkalmat, hogy Molnár Géza régi barátom Moszkvában járt, és szívesen vállalta a levelem eljuttatását. A Fekete rózsá-d el van fogadva és 1974-ben megjelenik a Progressz kiadásában, remélem, április 4-éig . A Bizonytalan század esélyei elég gyengék, mert régi a téma és a mondanivalója is, „jövöbe kell nézni”, szóval érted. Olyan kisregény kell (8-9 ív), aki egy kicsit felemelné a „nép biztonságának és nyugalmának szerény őreit”, arról szólna (a kémelhárítás és a külföldi ügynökök témája most nincs forgalomban), hogy harcolnak a nép fiai (okos, tanult, intelligens emberek) a bűnözés ellen, azaz szűk értelmű bűnügyi kisregényre gondolok, pl. hogy nyomozzák ki, és derítik fel egy gonosz és ügyes deviza és kábítószer csempész bandát, mely nyugattal van biznissz kapcsolatban (csak mint példát hozok). Tény, hogy mestere vagy az ún. „pszichológiai detektívnek”. De kicsit emelni kellene mind a két harcoló félét, - a bűnügyi tiszteket meg a bűnözőket is, hogy nehéz és bonyolult legyen a harc és nem könnyű a győzelem. Azt hiszem, anyag majd akad Pesten, csak kedved és időd legyen! Ilyen kisregénynek azt hiszem, lenne kilátása nálunk is.

Ha találkozol Molnár Gézával tessék megbeszélni vele a meghívások lehetőségét (1974 nyarán jönnénk feleségemmel). Szívesen elfogadnám két hétre, ha lehet (inkább augusztusban).

Üdvözlöm a többi barátaim

Ölel Jurij

Moszkva, 1973. szeptember 1.

Kézirat.

l.

Ilia Mihály Cseres Tibornak

Szeged, 1973. szeptember 12.

Kedves Tiborom, Simai Miska mondja, hogy a T. ügyében fölemelted a szavad. Köszönöm erősen. De sajnos alig hallgatnak miránk a terjesztés ügyében. Pest 400 darabot vesz át, azon a napon elfogy. A többi árúspéldányunk Nagykanizsán vagy Szegeden porosodik. Kb. 1000 példány elmegy előfizetésben, a többit megveszik. Ilyen pimaszul rossz terjesztés ellenére is 10%-os a remittenda , s ez elhanyagolható. Ezek a példányok is elkopnak, mert mindig kérnek innen-onnan. Pl. most a püspökladányi citerazenekear kért 20 példányt a néprajziból, de nincs még remittendánk. Nagyon szégyenlem, hogy nem küldtük neked ezt a kis vicinális lapot, ezután már küldik, mert a szerkesztőségben bejegyezték valami listába.

S természetesen várom Cseres Tibor szerzőnk jelentkezését is!!!

Szeretettel üdvözlöl: Ilia Mihály

Szeged, 1973. szeptember 12.

Gépirat, a Tiszatáj Szerkesztőségének céges levélpapírján.

m.

Kántor Lajos Cseres Tibornak

Kolozsvár, 1973. szeptember 17.

Kedves Barátom!

Megkésve válaszolok én is, időközben ugyanis nem voltam idehaza. Így most már nemcsak a szándékot, hanem az eredményt is megköszönhetem a szerkesztőség nevében, hogy a hatáskörödbe tartozó, illetve általad elérhető lapokban szépen reagáltak Évkönyvünkre. Külön köszönjük a Te cikkedet a Népszabadságban: engedj meg azért egy kérdést, nem az akadémikuskodásért, hanem a félreértéseket elkerülendő: mindenkiről van szó, név szerint is a cikkben (olyanokról is, akikkel nyilvánvalóan nem értesz egyet) - csupán Gáll Ernő neve hiányzik. Gondolom nem csupán főszerkesztői minőségében, hanem mindazért, amit eddig tett, de konkrétan az Évkönyvben szereplő tanulmányaért is, megérdemelte volna nevének említését. Erre a hiányra többen felfigyeltünk - bár meggyőződésem, hogy csupán lapszusról van szó.

Bocsáss meg, hogy nem köszöntem meg könyvedet, mely annak rendje és módja szerint érkezett postán. Csupán a hanyagság a magyarázat, s engedd meg, hogy most pótoljam a köszönetet, s egyúttal jelezzem, hogy igen kíváncsi volnék újabb könyvedre is, ezek ugyanis nem kerülnek el hozzánk, pedig írni is kellene róluk. (Információim természetesen másodlagosak, de bízom bennük.)

Ismételten köszönjük fáradozásodat, s kérlek, ne haragudj a levelem elején jelzettekért.

Baráti üdvözlettel: Kántor Lajos

Kolozsvár, 1973. szeptember 17.

Gépirat, a Korunk Szerkesztőségének céges levélpapírján.

n.

E. Fehér Pál Cseres Tibornak

Budapest, 1973. október 25.

Kedves Tibor!

Szomorúan láttam (mint szerkesztő) a Népszavában kitűnő novelládat (miközben olvasóként örvendezem). Ám jó lenne, ha mi is kaphatnánk (végre!) Tőled elbeszélést. Például - ha november 3-ig megkapom a kéziratot - a november 7-i számba.

Szeretettel ölel E. Fehér Pál

Budapest, 1973. október 25.

Gépirat, a Népszabadság céges levélpapírján.

o.

Csanády János Cseres Tibornak

Budapest, 1973. november 13.

Kedves Cseres Tibor!

Nagy gonddal tervezett karácsonyi irodalmi mellékletünket nem tudjuk elképzelni a Te jelenléted nélkül. Szerkesztőségünk és jómagam is szeretnénk gyakrabban közölni novelláidat. Ezért kérlek, adj számunkra kéziratot, ha mód van, lehetőleg egyszerre többet is, hogy rendszeresebben és nagyobb távra tervezhessük őket. Kérlek, válaszolj levelünkre, számíthatunk-e Rád? Kedvező válaszod esetében szíveskedj novelládat (novelláidat) a szerkesztőségbe december tizedikéig elküldeni.

Baráti üdvözlettel Csanády János (a Szép Szó rovatvezetője)

Budapest, 1973. november 13.

Gépirat, a Népszava Szerkesztőségének céges levélpapírján.

p.

Hatvany Dániel Cseres Tibornak

Kecskemét, 1973. november 15.

Kedves Tibor!

Nem sok remény látszik arra vonatkozóan, hogy Huszár Tibortól meg tudjam szerezni tervezett előadása téziseit. Ennek oka, az ő elmondása szerint, nagyfokú elfoglaltsága. Kérek azonban arra, hogy ez ügyben keressd - egyébként ő is hasonlóképpen fog tenni -, s napközben leginkább az ELTE Bölcsészkarán találod meg, este pedig 7-8 között a következő telefonszámon hívhatod (....).

Úgy hiszem, a mondandó szóbeli egyeztetése elegendő lesz az átfedések elkerülésére. Pár nap múlva egyébként a meghívókat is postára adjuk.

Barátsággal üdvözöl: Hatvany Dániel főszerkesztő

Kecskemét, 1973. november 15.

Gépirat, a Forrás Szerkesztősége céges levélpapírján.

r.

Cseres Tibor Hatvany Dánielnek

Budapest, 1973. december 3.

Kedves Barátom!

Sajnálattal tudatom Veled, hogy a tanácskozáásra nem mehetek el. „Beteg vagyok és magam helyett, felolvasandó, küldöm a kéziratot” - ezt kellene írnom, ha diplomata volnék -, de nem vagyok (ezidő szerint) beteg, s noha elolvastam a Magyarország Felfedezéseit, nem írtam le vélekedésemet idegen szemnek látható formában.

Nem mehetek, mert az utóbbi időben annyi és olyan inzultusok értek és gáncsvetések - újabbnak miéért igyekezném kitenni magamat? S aztán honnan tudhatnám, dicséreteimért nem neheztelnek-e meg rám, akiknek tetszésemet próbálnám nyilvánítani, nem is szólva arról, ha bírálni szeretnék másokat, balgamód. S valószínű, hogy nem is az én feladatomban ezeknek az érdekes és nagyobb részt értékes munkáknak irodalmi elemzése és értékelése. Nem fog hiányozni az én véleményem.

Erről a levélről is csupán annyit kell tudatnod azokkal, akik mégis hiányolnák meghirdetett szereplésemet - súlyos akadályoztatása miatt maradt távol.

Sok sikert kívánok és baráti üdvözöllek Cseres Tibor

Budapest, 1973. december 3.

Gépielt fogalmazvány

s.

Domokos Pál Péter Cseres Tibornak

Budapest, 1973. december 29.

Igen Tisztelt Uram!

Köszönöm szépen küldeményét. Olvastam a Zöld Péterrel kapcsolatos írását is. Kíváncsi volnék a forrásra, hiszen életének egyik mozzanatát én is közöltem a csíkszentgyörgyi „Domus Historia”-ból. Szívességét, figyelmét még egyszer köszönöm és üdvözetemet küldöm:

Dr. Domokos Pál Péter

Budapest, 1973. december 29.

Gépirat.

a.

Hatvany Dániel Cseres Tibornak

Kecskemét, 1974. január 4.

Kedves Tibor Bátyám!

Először is kívánok neked boldog új évet! E pillanatban semmi információm a szociográfiai konferencia felől. Lehetséges, hogy Te többet tudsz erről. Egy kissé belemerültem az itteni munkába, a konferenciával kapcsolatos tájékozódást, tárgyalást rábíztam Kunszabóra. De ő meg Szigligeten van. A jövő héten azonban, legalábbis azt tervezem, több napra is felruccanok Pestre, s „kiszakadok” az itteni taposómalomból. Alkalmasint megkeresnék. Volna más is. Röviden - írás kellene Tőled. Van-e készen valami, amit nekünk tudnál adni? Vagy készül-e ilyen? Kérve-kérlek, gondolj ránk ilyen szempontból is. Az idén már havonta jelenünk meg. De a fennmaradáshoz színvonal is szükséges. Ez azonban az élvonalbeliek írásai nélkül nem garantálható. Neked bevallom, amúgy bizalmasan, e tekintetben eléggé borotvaélen táncolunk. Szavakban még többet.

Szeretettel üdvözlő: Hatvany Dániel főszerkesztő

Ui. Most telefonált Fábián Zoli, hogy a konferencia febr. 20-21-én lesz, s mondta azt is, hogy korreferátumot vállalsz. Megnyugszunk eme módosításban.

Kecskemét, 1974. január 4.

Gépirat, kézzel írt kiegészítéssel, a Forrás Szerkesztőségének céges levélpapírján.

b.

Dr. Boytha György Cseres Tibornak

Budapest, 1974. január 17.

Tisztelt Cseres Elvtárs!

Mellékelten megküldjük a fenti műre vonatkozó szerződés-tervezetet öt példányban. E szerződés tervezet feltételei szerint a kiadó a művet a Mai magyar detektív c. antológiában adja ki, a szerződés érvénybe lépésétől számított két éven belül. Jogdíjként ívenként Rbl 135,-honoráriumot fizet Önnek a moszkvai Progressz kiadó. A mű várható terjedelme 8 ív. A könyvből 5 db tiszteletpéldány illeti meg Önt az első kiadás után, az esetleges későbbi kiadásokból 2-2 példány jár Önnek. A szerződés 10. pontjának értelmében a kiadó az Ön művét rövidített változatban kívánja kiadni. A rövidítések a következők:

5. fejezetben: Sajgóné története férjéről, némi rövidítéssel

8. -,-: cigánylány-epizód

11. -,-: vásári körhinta leírása, valamint Gudulics Ilona története, némi rövidítéssel

12. és következő fejezetekben: Sáríka sorsa

15. fejezetben: Köves és Gudulics találkozásának leírása, némi rövidítéssel

17. -,-: Anna gyermekeinek beszélgetése a padláson (lányok egymás közötti szerelméről és a galambok párzásáról), némi rövidítéssel

18. -,-: Burián hadnagy magyarázata azzal kapcsolatban, hogyan mentették fel azt az asszonyt, aki a menstruáció idején gyilkosságot követett el: Anna elbeszélése Idukáról, némi rövidítéssel

23. -,-: Köves és Gudulics megismerkedése Bettikével, némi rövidítéssel

28. -,-: Anna és Gudulics találkozásának naturalista leírása.

A rövidítések kb. 1,5 szerzői ívet tesznek ki.

Kérjük fentiekben szíves állásfoglalását. Amennyiben a moszkvai kiadó által tervezett rövidítésekkel egyetért, kérjük a szerződést aláírni és négy példányt (köztük az eredetit is) Hivatalunkhoz visszaküldeni szíveskedjék.

Tisztelettel (Dr. Boytha György) fősztályvezető helyettes

Budapest, 1974. január 17.

Gépirat, a Szerzői Jogvédő Hivatal céges levélpapírján, körpecséttel hitelesítve.

c.

Almásy Pál Cseres Tibornak

Budapest, 1974. február 2.

Igen Tisztelt Uram,

olvastam a „Repülők körvédelemben” cikkét. Úgy gondolom, hogy régi, gyermekkori jóbarátomról Csukás Kálmán vk. alezredesről van szó benne. 8 évig ültünk együtt az iskolapadban, a főreálban és az Akadémián, és utoljára 1941. június 22-én a német támadás megindulásának napján beszélgettünk. Sok mindent beszéltek hősi haláláról, ez az első konkrétum, amit megtudtam.

Igen hálás lennék önnek, ha alkalmat adna egy rövid találkozásra és további részleteket tudhatnék meg barátom hősi haláláról.

Válaszát várva szívélyes üdvözléssel köszönti

Almásy Pál ny. altábornagy

Budapest, 1974. február 2.

Kézirat.

d.

Cseres Tibor Ivan Vasziljevics Szálimonnak

Budapest, 1974. február 24.

Kedves Iván Vasziljevics!

Most köszönöm meg újévi köszöntését, és minden lehetséges jókívánságokkal viszonozom beteggyamból... Ugyanis huzamosabb idő óta betegeskedek, olyannyira, hogy a közeli napokban kórházba vitetem magam, hogy operációt hajtsanak végre rajtam. A várakozás napjainak egyikén írok, és a következő kéréssel fordulok Magához: legyen szíves értesíteni a Polityzdat illetékeseit, főként N. Tropkin elvtársat állapotomról, helyzetemről, hogy legyenek egy kevés türelemmel, a nekik ígért Kossuth-regény ügyében-felgyógyulásom után hamarosan számíthatnak munkámra.

Kérésem teljesítését előre is megköszönve, baráti üdvözlétemet küldöm

Cseres Tibor

Budapest, 1974. február 24.

Gépielt fogalmazvány.

e.

Krupa András Cseres Tibornak

Békéscsaba, 1974. április 26.

Kedves Barátom!

Bizonyára szégyen dolga és nevetséges aktus megköszönni egykori kritikádat, miután jó pár éve megjelent már. Biztosan botor és bizarr dolog volt az az elhatározásom, hogy akkor írok neked, ha a kritikádban felvetett hiányokat bepótoltam, ugyanis abban a könyvben tudatosan nem írtam le azokat. Nem vagyok különc, de ha akkor azért hallgattam, nem akarom ezt a hallgatást tovább halogtatni. Annál is inkább nem, mert felvetéssel, ha nem is oka, hanem egyik ösztönzője lettél, hogy megírjam másik könyvem, amelyet tudomásom szerint kérésre a kiadó, a megyei művelődési osztály elküldött neked .

A „Hiedelmek, varázslatok, boszorkányok” kereké tette a bemutatott hiedelemvilágot. S most kettős köszönetre vagyok tehát kötelezve, amit szívből teszek meg, hiszen egyszer arra is volt időd, hogy egy csabai TIT-es jókedvében végzett néprajzi búvárkódására felfigyeljél, és ennek nyomát is hagytad az ÉS-ben.

Baráti szeretettel köszöntelek és sok sikert kívánok alkotói életedben:

Krupa András

Békéscsaba, 1974. április 26.

Gépirat a TIT Békés Megyei Szervezetének céges levélpapírján.

f.

József Farkas Cseres Tibornak

Budapest, 1974. június 26.

Kedves Tibor,

nem felejtettem el, hogy legutóbbi telefonbeszélgetésünk értelmében javaslatot kellene tennem az NDK Központi Irodalomtörténeti Intézete számára általad készíttendő antifasiszta írással kapcsolatban. Meg is néztem kötetedben a Hideg napokról írt vallomásodat, kidolgoztam a kérdéseket, amelyekre ez a szép írásod válasz lehetne, meg is beszéltem mindezt a Német Intézet illetékes osztályvezetőjével, telefonon. Két nappal utóbb felhívott az illető, és értesített arról, hogy Paul Kárpáti e hó végén Budapestre jön, közvetlenül felkeres téged, és az antifasiszta interjút, amit Veled készítesz, magnóra veszi, ennél fogva az én közvetítő szerepem a továbbiakban felesleges.

Jó munkát kívánva, szeretettel köszöntelek: (József Farkas)

Budapest, 1974. június 26.

Gépirat, az MTA Irodalomtudományi Intézete céges levélpapírján.

g.

Kiczenko Judit Cseres Tibornak

Budapest, 1974. július 7.

Kedves Cseres Tibor,

nagy öröm volt számomra, hogy a Televízió felfedezte és adaptálta az „Itt a földön is” néhány novelláját. Szeretettel gratulálok műsorához, a Rokonkeresők mielőbbi premierjét is őszintén remélve. Egyúttal - bár számos ok miatt szégyenletes késéssel - nagyon köszönöm könyvét és a kitüntető dedikációt. A kezdő kritikus öröme, hogy jó könyvet olvashat, s én szerencsés is voltam, mert a szerző, egy általam igen nagyra becsült író, megelégedésére olvastam.

Köszönettel a könyvéért üdvözlő egyik tisztelő olvasója

Kiczenko Judit

Budapest, 1974. július 7.

Gépirat.

h.

Zalán Tibor Cseres Tibornak

Kecskemét, 1974. július 22.

Kedves Barátom!

Miután minden Hivatal egyetért abban, hogy a szociográfusok találkozóját meg kell rendezni, szeptember 25-26-án megrendezzük. Ezzel kapcsolatban arra kérek, hogy a talonba tett korreferátumodat vedd elő, és egészítsd ki, ha kiegészítését szükségesnek tartod. Az előadó változatlanul Huszár Tibor lesz (bár erről írásos dokumentummal még nem szolgálhatok). A téma változatlan: a sorozat eddigi kötetei, illetve a sorozat helye a magyar irodalomban. Kb. 40-60 - jórészt szakmabeli - jelenlétével számolunk. Az érdemi vitát az első nap bonyolítanánk le: a második napot a mórícsgáti Petőfi Tsz-ben töltenénk. A részletes programról meg más tudnivalókról majd a meghívó tájékoztat. Kérek, mielőbb közöld (a Forrás címen), hogy itt leszel-e, illetve vállalod-e a korreferátumot?

Szeretettel üdvözlő: Zalán Tibor

Kecskemét, 1974. július 22.

Gépirat.

i.

Molnár Zoltán és Dékány Károly Cseres Tibornak

Marken, 1974. július 25.

Kedves Tiborkám!

Nem akarlak iriggyé tenni, de a túloldalon látható halászeleányt „más öltözék”-ben is (szemérmesen fogalmazva) láttuk. Tolladra való! Sok szeretettel köszöntünk Marken szigetéről, turista látványossággá „fejlődött” szigorú-kálvinista halászfaluból.

Feleségednek kezét csókolom, öllelek: Zoli

Tiborom. Zoliékkal egy hideg tengerszéli napot töltöttünk Marken szigetén és környékén. Remélem egyszer Téged is vendégül láthatlak Hollandiában. Zoliékat megbüntettem: nem volt paprikás krumpli és hurka. Talán kibírják. Ölelünk, Dékány Karcsi

Marken, 1974. július 25.

Kézirat, képeslapon.

k.

Zám Tibor Cseres Tibornak

Kecskemét, 1974. augusztus 24.

Kedves Barátom!

Az a sejtésem, hogy a pár héttel előbb írott levelemet nem kaptad meg, ezért az abban foglaltakat megismétlem, illetve az azóta történt változásokat közlöm. A levélben az állt, hogy 1. az elhalasztott szociográfus találkozó mégis megrendeződik Kecskeméten. illetve Móricgát pusztán: 2. az előadást Huszár Tibor tartja, a korreferátumokat Bata Imre, Bárdos Pál, Cseres Tibor, Féja Géza.

A helyzet azóta változott. Most a legvalószínűbbnek látszó dátum október 25-26. Változás az is, hogy Dobozy Imre nyitja meg a találkozót s Bárdos és Féja visszalépése miatt Örkény Istvánt és Sükösd Mihályt kértük fel korreferenseknek - meg most újból Téged. Kérlek, válaszolj mielőbb! Részvételeddre, felszólalásodra nagyon számítunk. (A részletes programot később megküldjük címedre.)

Baráti üdvözlettel Zám Tibor

Kecskemét, 1974. augusztus 24.

Gépirat, a MISZ Duna-Tisza közti Csoportja céges levélpapírján.

l.

Funk Miklós Cseres Tibornak

Budapest, 1974. szeptember 13.

Kedves Cseres Elvtárs!

Ön 1968-ban elfogadta a Magyarország felfedezése szerkesztőbizottságának felkérését a sorozatban megjelenő szociográfiai kötet írására. Ezt követően a Művelődésügyi Minisztérium a szerkesztőbizottság javaslatára - tekintettel a műfaj munkaigényességére - havi 2500 Ft-os részletekben 30 000 Ft-ot juttatott Önnek a mű anyaggyűjtésének, ill. elkészítésének költségeire.

Mivel tudomásunk szerint kézirata nem érkezett meg sem a szerkesztőbizottsághoz, sem a kiadóhoz, kérjük, október l-ig szíveskedjék tájékoztatni bennünket, hogy a vállalkozás milyen stádiumban van.

Eltvársi üdvözlettel Funk Miklós osztályvezető helyettes

Budapest, 1974. szeptember 13.

Gépirat, a KM céges levélpapírján, körpecséttel hitelesítve.

m.

Cseres Tibor Hatvany Dánielnek

Budapest, 1974. október 2.

Kedves Dani!

A termékenyítő csönd, meg meggyás? - Regényt írtam, s még mindig. Emiatt van aztán, hogy a lángot állandóan égve kell tartanom, s nem bízhatom magamat holmi kósza ihlet-ömlésekre. És csak erre az egyre figyelhetek. Következésképp ki kell térnem kecsegtető utazások és nem kevésbé kecsegtető rövidebb prózának (és verseknek) való rendelés elől. Ha lesz, feltétlenül küldök a Forrásnak, már csak rokonszenvem nyilvánítása miatt. Mert olvasom és tetszik, bár mindig kissé késve, mint a Te leveleid is, merthogy rossz (régii) címekre külditek. Ugyanis én már másfél esztendeje [...] lakom.

Baráti üdvözlettel, Cseres Tibor

Budapest, 1974. október 2.

Kézzel írt fogalmazvány.

n.

Cseres Tibor Zám Tibornak

Visegrád, 1974. október 2.

Kedves Barátom,

azt a második levelet is, akár az elsőt, késve kaptam meg, lévén, hogy máshol lakom már vagy másfél éve. Válaszom megújítva, szíves hívásotokra: elmegyek, de korreferátum-szerű hozzászólásra nem vállalkozom, csak egyszerű felszólalást ígérhetek, olyant, amelyet a meghívón előre nem szükséges jeleznetek.

Visegrád, 1974. október 2.

Kézzel írott fogalmazvány, aláírás nélkül.

o.

Cseres Tibor az MM Irodalmi Osztályának

Budapest, 1974. november 5.

Elnézést a hosszasan fontolgató késésért. Szeptember 13-i keletű levelükre és felszólításukra - ennek tartalmát minden tekintetben elismerve - a következőket válaszolhatom:

Vállalt szociográfia-témám és gyűjtési feladatom a délkelet-alföld telepített, vegyesajkú, nemzetiségi falvainak vizsgálata volt. Még 1968-69-70-ben kötetre való anyag gyűlt össze Ezt az anyagot fel is dolgoztam, de még nem annyira, hogy nyomdába, vagy kézbe adhattam volna - sőt más okból - annyira sem, hogy kezemből lelkiismeretem szerint kiadhatnám. Aggodalmam (és megtorpanásom) oka az, hogy a tervezett mű második és nem elhanyagolható harmada azokról a „népmozgásokról” ad (adna) képet, amelyek 1944 és 1947 között zajlottak le ezekben a magyar-román-szlovák-sváb-szerb és zsidó-lakta községekben.

Ennek a három évnek objektív feltárása és visszaidézése pedig - anyagom ismeretében biztosan tudom és egyszerű utalásomból is sejthető - nagyon érzékeny politikai érdekeket sértene. S nem csak a közös ügynek ártana, hanem magamnak is. A témát és a feladatot ennek ellenére nem adom fel . Ahhoz, hogy meglevő és közzé-tehető gyűjtéseimből könyvet készítek, még további vizsgálódásra lesz szükségem egy átformált koncepcióhoz képest s evégett néhány hetet (hónapot) szándékozom 1975-ben a helyszínen tölteni. S szándékom még a jövő év végéig könyvbe foglalni tapasztalataimat.

Ha valami okból mégsem sikerülne ez a tervem, felajánlom, hogy a felvett tanulmányi ösztöndíjat visszafizetem.

Üdvözlettel Cseres Tibor

Budapest, 1974. november 5.

Gépelte másodpéldány.

p.

Ilia Mihály Cseres Tibornak

Szeged, 1974. november 8.

Kedves Tibor,

Olvasom ünnepi nyilatkozatodat s látom, hogy dolgozol meg nem is vagy rossz hangulatban, ami nagy csoda. De komolyra fordítom a szót: igazán szeretném már, ha írnl ide. Nem tudom, hogy kedv és ideg meddig lesz a szerkesztéshez, szeretném, ha nem múlnék el úgy a szerkesztői pályafutásom, hogy te itten csak elvéve szerepelsz. Kérlek, ne vedd szívedre a kérést. A sumérosok újabb dolgait nyilván látod, ha kedved van valamely reflexióra, tedd meg, írd meg ide. Tudom, hogy kész egy regényed - részletet küldtél a HM pályázatára . Nem ismerem, de tudom, hogy van. Gondolj ránk, rám ezzel is, ha itteni közlését jónak látod. Valaki azt a hírt hozta, hogy nem kapod a T-t. Sajnos a kiadó lehet a ludas benne, mert önkényesen változtatja meg a tiszteletpéldányok listáját, mondván, hogy a példányokkal ő rendelkezik. Sem kedvem, sem erőm nincsen a hivatallal való vitatkozásra, de azért megnézem, hogy a te példánnyal mi van.

Sok gondban, bajban csinálom ezt a vacak lapot, nem tudom, hogy meddig lehet így csinálni.

Régi baráti szívvel üdvözlöl: Ilia Mihály

Szeged, 1974. november 8.

Gépirat, a Tiszatáj Szerkesztőségének céges levélpapírján.

1975

a.

Nyíró József Cseres Tibornak

Budapest, 1975. január 17.

Kedves Cseres elvtárs!

Több szakaszban elolvastuk a „Parázna szobrok” címmel 1974. szeptember 18-án benyújtott kéziratodat, és a lektori vélemények összesítése alapján arra a véleményre jutottunk, hogy a kézirat néhány ponton átdolgozásra szorul, s ezért jelenlegi állapotában nem tudjuk kiadásra elfogadni. Kérlek, hogy a jövő hét folyamán szakíts időt a kézirattal kapcsolatos észrevételeink megbeszélésére.

Eltársi üdvözlettel Nyíró József főszerkesztő

Budapest, 1975. január 17.

Gépirat, a Kossuth Kiadó céges levélpapírján.

b.

Cseres Tibor Ilia Mihálynak

Budapest, 1975. január 20.

Kedves Mihály,

illő, hogy végre válaszoljak novemberi leveledre, több körülmény miatt is illetlenség volna, ha nem tenném. A MISZ könyvtárában elolvastam a Tiszatáj tavalyi folyamát - ráment másfél napom - mert egyhuzamban eresztettem át magamon az egész évi munkátokat - megérte. A szeptemberi számot - duplumra bukkanva - meg is kaparintottam. Jó, nagyon jó olvasmány volt. Kár lenne, ha nem szerkesztenéd! Remélem felkiáltásom hamis híreken alapszik. Ha igen, ha nem - nagyon szívesen küldtem volna és küldenék számotokra kéziratot. Dehát keveset írok s aztán - leginkább regényt. Már ötödik éve ugyanazt. Nem is tudom miből élek, mert mellesleg lusta is vagyok, úgy látszik, meg félnék. Rettegek, hogy meg találom írni mindazt, amit szeretnék. Vagy csak egy részét talán. S mi lesz akkor a családommal. Így is van elég bajom. S tovább: egy napszámos szerződése van, mint talán tudod az ÉS-sel a betegsegélyző miatt. Gondoltam sokszor - számárság -, de azután, hogy beteg lettem, esztendeje, bizony nagyon jól jött, hogy orvost meg ápolást meg miegymást kaphattam.

Regényemből [...], de gerincét, lényegét persze nem. Mert azt a Kortársnak ígértem [...]. KSI visszaretent tőle. Előbb semmit, aztán 90 oldalt [...] 200-at talán vállalt, azt is csak talán nyáron merné vagy 2 részletben. Hol van még az. A Kiadó is alkudozik. Le akarja faragtatni a 600 oldalról a leginkább kidudorodó részeket. (Ilyen még nem volt és nem is lehet ...) KSI első ajánlatára azt feleltem: [...]

Persze a 200 oldal nem tartalmazza a gerincet, legfeljebb néhány csigolya kerülne bele. Mármost, nem azért írom ezt Neked, hogy a csonkot felajánljam s még csak az egészet sem, hanem csupán azt pedzem, sem gondjaidat nem akarnám szaporítani, sem ártani jószándékodnak, ha akarnál és tudnál is tenni [...], amelytől idefent még óckodnak.

Gondolhatod, hogy józan óráimban (s ezek száma sűrűl) magamat sem akarom szerencsétlenné tenni. S nevetséges, hogy 5-10 év múlva az utánunk jövők majd gyávasággal vádolnak és megalkuvással, még aztán is, hogy megjelennek mindazok az írásaim, melyeket nem merünk közreadni.

Budapest, 1975. január 20.

Igen nehezen olvasható, helyenként megfajthetetlen, kézzel írt fogalmazvány. Az eredeti teljes szöveget Ilia Mihály nem bocsátotta rendelkezésünkre.

c.

Dér Endre Cseres Tibornak Szeged,

1975. március 10.

Kedves jó Tiborkám,

Gépirat.

f.

Cseres Tibor Dr. Gyórfy Tibornak

Budapest, 1975. május 12.

Kedves Uram!

Bizonyára olvasta a Történelmi Szemlében (75. 4.) Makkai Lászlónak „Egy kis szakmai ördögűzés” című vitacikkét, mely Giurescu román történész tanulmányára reflektál (Revista de Istorie 75/6).

A vitatott problémával - íróilag - én is foglalkozom, s nagyon megörvendeztem, hallván, hogy a román szerző szövege teljes magyar fordításban megjelent az Ön által szerkesztett Cikkek a szocialista sajtóból c. kiadványnak f. évi 3. és 4. számában. Sajnos ezekhez a számokhoz nem tudok hozzájutni. Ezért fordulok Önhöz, tegye lehetővé, hogy a CSZS fenti két számát megkaphassam, noha tudom, hogy ezek bizalmasan kezelést kívánnak. Hacsak az hiányoznék, tudnék némi garanciát ajánlani.

Baráti üdvözlettel Cseres Tibor

Budapest, 1975. május 12.

Kézzel írt fogalmazvány.

g.

Márton János Cseres Tibornak

Budapest, 1975. június 4.

Tiborkám!

A dedikálásban foglalt kedves soraidat látva, tudatosan igyekeztem a „Bizonytalan század” újabb kiadását az eseményektől idegen szemlélőként olvasni. Nem sikerült. Ahogy öregszem, úgy közeledik felém egyre jobban a múlt, de - ezt teljesen világosan érzem - úgy válik számomra egyre ellenszenvesebbé és egyre több részletében haragot keltővé.

Érdekes, hogy nem tudok a jövőbe mutató tanulságokat sem kiragadni a történelmi eseményekből, amelyek velem, vagy nélkülem az elmúlt fél évszázad folyamán lezajlottak. Soknak is tartom a múltba nézést, amellyel nem kisszámú és főleg erkölcsileg nem csekély értékű szellemi erőforrást kötünk le (a magyar lélek tudatos rombolóiról most nem beszélek). Közben a jövő építése s a mai harcok alól kicsúszik a talaj, kevesbedik a jó eszközt jó lélekkel forgató kéz, s az éles fegyvert igazi hittel forgató kar.

No, de elég a meditációból, inkább keresek rá alkalmat, hogy élőszóval folytassuk az előbb kezdett gondolatsort.

Addig is a régi barátsággal üdvözöl: Márton János

Budapest, 1975. június 4.

Gépirat, az Agrárgazdasági Kutató Intézet céges levélpapírján.

h.

Cseres Tibor XY-nak

Budapest, 1975. augusztus 16.

Kedves Barátom!

Július 17-i leveledet, távollétem miatt, csak most kaptam kézhez - ezért a késedelmes válasz. Kossuth-regényemet kéred számon tőlem - joggal, mert már esztendőök óta munkálkodok rajta. Remélem, hogy féléven belül pontot tehetek a végére és a jövő év (76) február-márciusban leadhatom.

Baráti üdvözlettel, Cseres Tibor

Budapest, 1975. augusztus 16.

Kézzel írt levél-vázlat/fogalmazvány.

i.

Ágh Bíró Béla Cseres Tibornak

Vác, 1975. november 10.

Nagy meglepetésemre olvastam a Magyar Ifjúság egyik számában , hogy Gyergyóremetén született, és milyen emlékeket hagyott az íróban a Kereszthely fenyvese, az Eszenyő patak Tulmaros stb. Engedje meg, hogy mint félig földije tisztelettel és szeretettel köszöntsem. Én is erdélyi vagyok és 1940-44 között a remetei róm. kat. iskolának voltam az igazgatója, ezért lepett meg ez a cikk, ugyanis Ön remetei kapcsolatairól nem tudtam. Sajnálkozom, hogy nem hallottam korábban erről, pedig azóta is többször megfordultam Remetén, nyáron is. Úgy tudom, hogy Szeberényi Lehel is jó kapcsolatban vannak, és Önről sokszor beszélgettünk, de erre soha nem került sor.

Ha szabad érdeklődnöm a család nem a Portik Cseres, akik a második tízben , vagy a Bakóban laktak? Sok Remete-i él Biatorbágyon, akik izes beszédet, színes viseletet hoztak magukkal, és még ma is őrzik. Nem tudom, hogy Gyergyóremete-i kapcsolatai milyenek, de ha valamiben segíthetek, volt tanítványaimon keresztül szívesen felajánlom. Kívánok munkájához további sok sikert, és kérem, ha Vácot jár, szíveskedjék felkeresni, hogy elbeszélgethessünk az otthoni élményekről.

Tisztelettel Ágh Bíró Béla gimn. igazgató

Vác, 1975. november 10.

Gépirat.

j.

Solymos Ida Cseres Tibornak

Budapest, 1975. november 16.

Kedves Tibor!

Elég gyakori olvasója vagyok, ez természetes a magam fajtánál, akinek, valamióta borzasztóan (tehát gyerekesen) tetszenek „az anyagi világon túli dolgok”, melyekről beszélni is mód van, ha az ember a romantikán meg a gótikán keresztül érzékeli, sőt felismerheti, azonosíthatja sejtéseit, illetve olyasmiket, ami szinte szándéktól-történéstől (naptári) függetlenül átúszik rajta, és elérkezik a középkorhoz, vagyis megmaradt produktumaihoz, melyeket jószérivel vizsgálni, alaposan szemrevételezni akart, ehelyett fenséges lelki civilizációt lelt, melyben (végre!) igényeire ismer, és a beleszületettség mozdulatával elfészkelődik(-het) benne.

Személyében mindig a gondolkodó érdekelt első- és többedsorban, tíz évnél is több, hogy megéreztem a művelődésbölcseleti, államférfit és gondolkodót szintetizáló rétegeit, hajlandóságát, illetve kényszerét, a látás-élesség minőségeit, írásai legtöbb rétegében: de nem csak meglétét csodáltam elsősorban, hanem képességét és bátorságát, mellyel átréselte írásain ezt a valamit. Nem tapasztalatai sokaságát, hanem továbbadási ösztönét és tudatosságát: jogát is mellyel megteremtette a mentés feltételeit: ahogyan észrevételez, menti a veszendőt, bemér és fölmutat, mintha megállítaná az időt, s benne fölturnyozná a nemzeti létezés egy-egy nagy monumentumát, mint a pápához írt folyamodvány sorozatban is.

Bizonyisten „zavarban” vagyok. Ami Magát olvasva egy folyamathoz, belső állaghoz illeszkedik hatásában és tényei összességével, szavaimmal visszasugározhatnom nem sikerül, pedig valójában ez levelem célja, mióta könyvét átvettem a postástól, de valami hülye ügyefogyottság kilopja szavaimat eszem kamrájából. „Az anyagi világon belüli dolgokról a bölcs ember beszél, de nem ítélkezik felettük” - olvasom többedszer, mert született breviárium-anyag vadász vagyok - szabályos epokát „szép verseket” passzióból olvasni képtelen. Ha tehát meglelem azt a kicsike pluszt, mely egy művet (gondolatsort) átbillent a vertikálisba, ugyanakkor a szigorúságig anyagszerű, megváltottnak érzem magamat: s ha cselekvőképes éppen, akkor lapot menesztek a szerzőnek. (Pl. Maga, Konrád [György] Látogató-ja, Mészöly Mi Öregek, halottak, és nagyon régen egyszer Mándy [Iván] egy novellája: Ha semmi sincs ... vagy mi volt a címe, melyben egy öregasszonynak naponta leken egy pofont daliás társbérője - uszított levlapra).

Nem humbuk, hogy nagy köszönettel vett könyvét odaadón fogom újraolvasni, nekem ismeretlenek is vannak benne. Több mint fontos lenne, hogy a nyilatkozatában ígért munkatervét kivitelezhesse, az sem baj ha nem nyomtatják ki nyomban, csak megírodják, merthogy Maga illetékes, nemcsak tapasztalatai, de szellemi judíciuma is predestinálja az elmúlt 50-60-30-40 esztendő mindenfajta történéseinek rögzítésére, minthogy az utolsó élő (talán) aki írni is tud, nemcsak emlékezni.

Tudom, hogy ez a kesze-kusza, heterogén kaparmány átfésülést igényelne: nem a személyes és működése iránti tisztelet, hanem az időhiány az oka, hogy így küldöm, remélve, hogy a lélegzetvétel frissessége mentheti a stílris és gondolati (azt hiszem uaz) egyenlenségeit.

Tiszteelő szeretettel: Solymos Ida

Budapest, 1975. november 16.

Kézirat

k.

Sándor Iván Cseres Tibornak

Budapest, 1975. december 2.

Kedves Cseres Tibor!

Elküldöm a Valóság 1976. januári vagy februári számában megjelenő munkanaplomat. Az elmúlt hónapokban két könyvet fejeztem be. A futár című 1848-49-ben játszódó regényem a könyvhéten jelenik meg. Töprengéseim, munkatapasztalataim alapján fontosnak érzem, hogy a ma és a történelmi regény kapcsolatáról megírjam ezt az összefoglalást.

Miért szeretném, ha még megjelenés előtt elolvasná, és eszmét cserélnék róla? A problémák, hitem szerint, nemzeti történelmi méretekben kiáltó időszerűségén túl elsősorban azért, mert központi szerepet szántam benne a Hideg napoknak.

Találkozásunk reményében, jókívánásokkal köszöntöm: Sándor Iván

Budapest, 1975. december 2.

Kézirat.

I.

Bárczy János Cseres Tibornak

Miskolc, 1975. december 17.

Kedves Uram,

hosszasan incselkedett velem a merészség, hogy ne írjak-e a megszólítás „úr” szócskája helyett egy másik, a valósághoz közelebb álló kifejezést? Ne vegye toladósnak és bizalmaskodásnak: a „barát” szóra gondoltam, azon az alapon, hogy annyi törődést, fáradozást, figyelmet, amennyit Ön személyem és írásom érdemén jóval felül - már eddig is vállalt és végzett érdekeimben, csak jóbarát lehet. Ha végül mégis az „úr” betűi siklottak a billentyűk felé tapogató ujjaim alá: ez csupán az Ön iránti őszinte tisztelet bizonyítéka.

Az esztendő vége mindig a számadás, az összegzés időszaka. Ebből az alkalomból köszönöm meg Önnek mindazt, amit velem kapcsolatban tett, és tenni szándékozik. Ez az utóbbi kitétel arra vonatkozik, hogy eljutott hozzám - Klára lányom közvetítésével, aki a KLTE Irodalomtörténeti Tanszékén Juhász Béla munkatársa - annak a beszélgetésnek vázlatos tartalma, amit Ön Bata Imrével és Juhász Bélával folytatott. Hálásan köszönöm, hogy méltónak és érdemesnek tartott arra, hogy ebben a bizalmas baráti körben említést tegyen rólam, ill. írásomról. Azóta közös barátunktól, P. Gézától egy olyan ötletet kaptam, mely szerint - a történelemre való hivatkozással - ajánljam fel Bata Imrének kéziratomban egy példányát. Ezt a lépést - kerülni kívánva az erőszakoskodásnak még a látszatát is - nem akarom megtenni, az előző okon felül azért is, hogy a régi, régi anekdota csattanójához hasonlóan: nincs harang - szóval: nincs birtokomban olyan példány, mely - gondolom - külalak, illendőség stb. szempontjából megfelelné B. I-nek, ill. az OSZK-nak. A nálam maradt utolsó példány néhány szakaszát, fejezetét ugyanis változtatás nélkül át szeretném ültetni a „Magvető” felé való próbálkozásra alkalmas második kidolgozásba, másrészt az is fennáll - miután magam gépelem a szöveget -, hogy hol a szalag szakad el, hol az indigó sarkára nő egy szemárfül, ami olyan hibás, hiányos példányt szül, mellyel nincs képem előállni.

Nem szeretnék panaszkodni, sajnálatot keltő magyarázkodásba fogni, attól tartva, hogy a „sajnálni” mindössze két betűnyi közelében van egy másik ige - a „lesajnálni”, amitől szívből undorodom. Valami okot, magyarázatot - úgy érzem - mégis adnom kell arra az ellenem szóló látszatra, hogy nem voltam képes se őszre, se télre - mert már a télnek is a derekán tartunk - a kézirat tisztázásával, megfelelő formában való lezárásával. Nehézségeim vannak ezen a téren, jóval lassabban megy ez a munka nálam, ami még a jó szemmel, hibátlan látással megáldott ember számára se könnyű. Meg aztán: csak néhány napja értesített Géza arról, hogy a „Magvető” felé való próbálkozáshoz ne csak a 44-től 45-ig tartó rész menjen, hanem a 45 utániak is, bizonyos szelídítés és sminkelés, kihagyás után. De a 35-től 50-ig terjedő - vészterhes - másfél évtized - „ahogy én láttam” stílusban írott (velem kapcsolatos) eseményeivel - egyszer - mégis csak elkészülök, talán nem is nagyon sokára.

Különösebben nem ambicionálom a Veres Péterre vonatkozó epizód - mely valóban 1948 nyarán történt, hiszen „Péter bácsi” 47. szept. 9-től 48. okt. 1-ig töltötte be a HM tisztségét, előtte újjáépítési miniszter volt - kiemelt, külön elhelyezését. Az „Alföld” ugyanis - lányom tudomása szerint - jó félévre előre el van látva kézirattal, a többi, fővárosi, rangos, irodalmi folyóirat számomra, - a névtelen vidéki műkedvelő számára - elérhetetlen.

Amidőn - ismételtelen - irántam tanúsított kitüntető figyelmét és pártfogását hálásan köszönöm: engedje meg, hogy őszinte tisztelettel és barátsággal kívánjak kellemes karácsonyt és sikerekben bővelkedő új esztendőt!

Szíves, baráti üdvözléssel Bárczy János

Miskolc, 1975. december 17.

Gépirat.

1976

a.

Tompa László Cseres Tibornak

Budapest, 1976. február 28.

Kedves Tibor!

Meghatott találó figyelmességed, - mellyel meghívásomra válaszoltál. Köszönöm a dedikált kötetet. Magam is ezt az irodalmi műfajt szeretem, mint nyájas olvasó, - s úgy, mint ripacs a munkaeszközét. Itt most már kérdés nélkül merem mondani - hogy Szekszárd óta sokat és jókat olvasok Tőled - s mind olyan szeretem írásokat. Tegnap este megtörtént új műsorbemutatóm. Szép volt - mondták és hasznos. Sokan eljöttek. A termet megtöltötték. Legközelebb március 29-én hétfőn este 6-kor ismételem, szintén a Fehérvári úton. Fontos volt ez nekem, - hiszen a Párt Központ is jelen volt Kőhádi Zsolt személyében - mely, mint tény az előadás további sorsát is jelenti. Így is siker volt, ebből a szempontból.

Közben egy Tamási [Áron] műsorral járom az országot. Ez minden hírem. Még egyszer köszönöm figyelmességedet, baráti szeretettel üdvözöllek

Tompa Laci

Budapest, 1976. február 28.

Kézirat

b.

Cseres Tibor Boldizsár Ivánnak

1976. február végén, március elején

Kedves Iván!

Most, hogy visszaérkeztlél Füredről, köszönöm szíves leveledet, s ami Zöld Péter esetleges angolra fordítását illeti, örömmel tölt el. Viszont kétség tölt el, ha másik kérdésre próbálok felelni. Egy Pen út? Boldogan mennék veletek Londonba! De vajon az én nagyon-nagyon gyatra angol tudásom megér-e ilyen jutalmat? Vagy ha nem az angolságomé lenne az érdem, nem volnék-e akkor teherként, terhe a delegációnak?

Töprengve és baráti üdvözlettel, Tibor

Boldizsár Iván válaszából adódóan 1976. február végén, március elején íródhatott.

Kézzel írt fogalmazvány, keltezés nélkül.

c.

Boldizsár Iván Cseres Tibornak

Budapest, 1976. március 5.

Kedves Tibor,

köszönöm leveledet, mindig élvezem nemcsak stílusodat, hanem kézírásod jellegzetes szépségét és arányait is. A londoni ügyről még beszélünk, talán e helyett egy olyan útról lehetne szó, ahol nincsenek nyelvi nehézségeid. Zöld Péteredet egy fordítónk sem vállalta, és ez a mű legnagyobb dicsérete. Azt mondták, hogy ezt a nemesveretű, régies nyelvet képtelenek lefordítani. Ezért most, utólagos engedelmekkel, egy másik novelládat fordítjuk angolra. Remélem, hogy máskor nem a fránya író-közgyűlésen találkozunk. Addig is őszinte szeretettel és baráti üdvözlettel öllelek Boldizsár Iván

Budapest, 1976. március 5.

Gépirat, a The New Hungarian Quarterly céges levélpapírján.

d.

Zoltai Pál Cseres Tibornak

Szarvas, 1976. április 10.

Kedves Hadnagy Úr!

Engedje meg, hogy így szólítsam, és kívánjak Önnek minden jót. Visszaemlékezve 1943-ra és az akkor alakult 1. erőd hv. zlj. Naszód és főleg gazdasági hivatalára, ahol Ön, mint gh. főnök, én pedig mint újonc honvéd gh. tanuló az Ön íróasztalánál iktattam, és irattároztam.

A háború borzalmait túlélve évtizedek folytán sem felejt az ember és mindig szeretettel gondol azokra a bajtársakra, akik emberek tudtak lenni. Sajnos nagyon soknak el kellett pusztulni az esztelen háborúban. Kívánok Hadnagy Úrnak családi életében boldogságot, erőt, egészséget és hosszú életet.

Zoltai Pál

Szarvas, 1976. április 10.

Kézirat.

e.

Szederkényi Ervin Cseres Tibornak

Pécs, 1976. június 8.

Kedves Tibor Bátyám,

Íme a korrektúra. A kéziratnak csak olvashatatlanabb részeit tudtam újra gépettetni, mert sűrűtett a nyomda. A kihagyott rész jelzésére utaltam a bevezetőben s egy lábjegyzetben, hogy ne legyen gond vele. Ha ezt így mégsem tartod jónak, kérek, oldd meg szándékod szerint. Nagy regény lesz ez a Parázna szobrok. Örülök s hálás vagyok, hogy közölhetünk belőle. Tisztelettel, szeretettel köszönöm:

Szederkényi Ervin

A korrektúrát, kérek, küldd postafordultával. Sz.

Pécs, 1976. június 8.

Kézirat, a Jelenkor Szerkesztőségének céges levélpapírján.

f.

Dr. Gosztanyi Péter Cseres Tibornak

Bern, 1976. szeptember 6.

Igen tisztelt Cseres Úr,

nagy érdeklődéssel olvasom a Kortárs-ban „Parázna szobrok” c. kisregényét. Mivel gondolom ez írása később különkiadásban, esetleg kibővítve is megjelenik, engedje meg, hogy felhívjam figyelmét egyik itt Nyugaton megjelent munkámra, amely a Kossuth Légióval, illetve Stomm altábornagy személyével is foglalkozik. A bp-i Széchenyi Könyvtárnak rendelkezésére áll e tanulmányból egy példány. Csathót egyébként 1951-ben Budapesten kivégezték. Utolsó napjairól egy igen drámai leírás van birtokomban: az írta, akivel az utolsó heteket együtt töltötte. A „Kossuth Légió” ügyével még a jövőben is foglalkozni kívánok így erről szóló írása számomra szakmailag is sok érdekességet tartalmaz. Könyveit egyébként nagy érdeklődéssel szoktam olvasni.

Ismeretlenül is maradok szívélyes üdvözléssel Dr. Gosztanyi Péter

Bern, 1976. szeptember 6.

Gépirat.

g.

Cseres Tibor Dr. Gosztanyi Péternek

1976. szeptember

Igen tisztelt uram!

Köszönöm kedves figyelemfelhívó sorait. Tanulmányait, amikor csak hozzájuk férek nagy érdeklődéssel és nem kis tanulsággal olvasom, így ami írását elolvastam - s benne a Stomm Marcellre vonatkozó sorokat is, jól emlékszem. - Csathó hiteles sorsát nem tudtam, úgy gondoltam, hadifogságban halt meg betegség által. Mennyire érdekelne utolsó napjairól szóló drámai leírás. Regényem Légióról szóló megállapításait az ő gondolatainak ismerete nélkül fogalmaztam meg. De lehet talán az összes részletek tudása nélkül is megközelíteni a teljes igazságot. Regényem Csadó nevű szereplője nem az ő sorsán példálózik, őt Stommnak kell képviselnie művemben, ami különben kétszerese annak, ami a Kortársban olvasható. Remélem, hogy a 77-es könyvhét idejére az egész olvasható lesz.

Ha így történik, küldök Önnek egy példányt, nemcsak azért, mert véleményére általában kíváncsi vagyok, hanem mert a Magyar Légió kudarcai dolgában, regény-volta ellenére is, forrás értékűnek tartom munkámat.

Szívélyes üdvözléssel Cseres Tibor

Kézrel írt fogalmazvány, keltezés nélkül. Valószínű, hogy írójá még 1976 szeptemberében postára adta.

h.

Vattay Antalné Cseres Tibornak

Gödöllő, 1976. október 3.

Tisztelt Uram!

Köszönöm sorait. A könyv Apósomról néhai Vattay Antalról is megemlékezik. Amennyiben könyvesboltomban Aszódon - ott dolgozom a kozmetikában - nem tudom megvenni, az ígért segítséget kérem fogom. Talán nem volna érdektelen egyszer összejönnünk.

Szívélyes üdvözléssel Vattay Antalné

Gödöllő, 1976. október 3.

1977

a.

Tarpai András Cseres Tibornak

Mohács, 1977. január (?)

Igen tisztelt Cseres Úr!

Köszönöm a Népszavában megjelent „Páncélosokért” és köszönöm az egykori Páncélosoknak. Nekünk, 1943 januárjában a páncélos hadosztály nélkül már nem maradt volna esélyünk, „hogy tovább tengessük nyomorult életünket.” Azon kevesek közé tartozom, kiket az Önök hadosztálya ásott ki menetképtelenül, 16-án a Márki-völgyben, majd 17/18-án egy elhagyott tábori kórházból ismételtén. Ma a II. világháború irodalma könyvtárakat tölt meg, s hajlunk arra, hogy a szörnyű január csupán epizódja volt a világméretű küzdelemnek. Pedig ez a mi húsunkba vágott csontig és nemzeti történelmünk legvéresebb katasztrófája lett. A „Hideg napok” számunkra is eljöttek. Az Osztrogorosztól keletre álló VII. h[a]dt[est] drámája legfeljebb négy napba zsúfolódott. Utólag ismertté lett, hogy az olaszokon áttört harcokcsi-hadsereg a Karpenkovo-Alekszejevka területet célozva meg, s Urívtól is arra fordultak az orosz tömegek. Sőt, a kisegítő jellegű Sesucsjétől indított csapás éle is ezt érte. - Az 1. páncélos hadosztályra emberileg megoldhatatlan teher nehezedett. Ráadásul mindenki, akiben még pislákol az élet igyekezett a hadosztályra varni magát, oszlopa mellett kutyagolt, járműveibe kapaszkodott. Hogy mi történt Budjenniig, azt talán csak a nagy Isten jegyezte fel, de neki is reszketett a keze.

A páncélos hadosztályt nem érheti szemrehányás, többet tett, mint ami lehetséges volt, talán azért is hallgat róla a krónika olyan illedelmesen. De ha a szemtanúk sem akarnak emlékezni, ki fog majd törődni vele, s ki okulhat egykor belőle?

A karácsonyi szám cikkéért ezért mondok köszönetet.

Ismeretlenül is békés boldog új esztendőt és jó egészséget kíván Önnek.

Tisztelője Tarpai András

Mohács, 1977. január (?)

Kézirat.

b.

Gazsi József Cseres Tibornak

Budapest, 1977. január 24.

Kedves Cseres elvtárs!

Tudom, hogy Ön milyen sokat tett a Görgey zászlóalj emlékének feltámasztásáért. Lépten-nyomon érzem, hogy az én munkámat is megkönnyíti. Az anyag, a könyv, amit csatoltan küldök, helyenként nagyon darabos. A kéziratnak kb. 2/5 részét kénytelen voltam kihagyni. Ez maradt belőle! De úgy érzem, hogy a történetek lényegét mégis sikerült átmentenem. Ön, aki átélte ezeket a históriás napokat, s személyesen ismerte Mikó Zoltán századost is, bizonyára érdeklődéssel olvassa ezt az írást.

Köszönti tisztelője: Gazsi József

Budapest, 1977. január 24.

Kézirat.

c.

Dér Endre Cseres Tibornak

Szeged, 1977. március 21.

Kedves Tiborkám!

Ismerős betűidet nagy örömmel láttam meg a levélborítékon - a levelet köszönöm (Hegyi Bandinak már szóltam), - de persze, kicsit elszomorított, hogy nem találkozhatom Veled, - aki oly emberséges és példamutató „főnök” és jóbarát voltál - nehéz (olykor „hideg”) napokban...

Megértem a könyvnap szreplésektől való viszolygásodat - magam sem vagyok másként ezzel: ha a Móra csakugyan megjelenteti a könyvhétre a regényt - megyek -, ha nem - mi az ördögnek? (Hogy el ne feledjem: ezt a világos levélpapírt egy 8 éves kislány, Békési Imre barátom Kati lánya gyártogatja nejemnek Gyöngyinek - hogy szép papírra írassunk a barátainknak... Az Imre családja Kalocsa-környéki - nyilván a kalocsai pingáló asszonyok ösztönös festő-kedve, irikázó mozdulata bujkál a leányban...)

Nem írsz az egészségedről-egészségetekről. Jól vagytok-é? Nórika? Jutka? - S nagyapa vagy-é már? - A mi Andris fiunk 20 esztendő, komoly legényke, másodéves fizikus, s az eddigi féléveit - hármát - jeles eredménnyel zárta. Telistele vagyunk matek - s fizika szakkönyvekkel - az irodalomból egyelőre csak a sci-fi érdekli, főleg Lem munkái (aki szerinte tudós is, nem csak író),- jókománknak Bor Ambrusnak erről nem merek vallani-hisz Ő oly mokányul nekihajtott Kuczkaékknak - hogy azóta is megjelenik a „Galaktika” ... A manó tudja honnan szedte ezt a „nagy” természettudományos nekiveselkedést. (Györgyi is „butuska” humán, akárcsak jómagam), de örülünk neki, többre viszi tán, mint mi, a szülei... Hát - mi bizony nem sokra vittük... Most már csak békés öregkort kívánunk magunknak, s megértést, szeretetet egymás iránt - melyre iparkodunk is, szerivel.

Volna egy újabb „merényiletem” is ellened - ha nem haragudnál érte: a Szépirodalminál Kónya Judit szerkesztgeti a könyvem - s benne a „Kinyitott zár” c. kisregényt, amelynek témáját hazulról, Csabáról hoztam. Nem szánál reá egy kis időt, nem lenné-e kedves elolvasni, mielőtt megjelenék? Legalább azt a 30 flekket, amelyik folytatásban jött a „Délmagyar”-ban - mert abban vagyok tán a lényeg-magcentrum... Sokat segítettél a „Mi pulóveresek” megjelenése előtt is (alias „Sisakfejűek”), tedd meg ezt újból, vénülő és egyre keserőbb barátodnak - ha nem terhes...

A minap zajlottak a 30 éves Tiszatáj ünnepségei - Kovács S[ándor] I[ván] rohanvást-rohant Szegedre, mert azt hitte: kiténtetik (jópár évig vezette a kritikai rovatunkat), de hát valahogy engem dobtak meg egy apróbb plecsnival, s ez annyira dühítette, hogy berúgott és szitkok-átkok özönét zúdította reám, ártatlanra - s most már nem merek a Kortársnak kéziratot se küldeni. Te ott vagy-é a Kortársnál? Vagy legalább Szeberényi Léli? Mert akkor bátrabb lennék-s nem félnék úgy a fenti úrtól, aki tehetséges irodalomtörténész és még tehetségesebb, ganaj karrierista... (Ha ugyan kapitálisan meg nem változott Pesten. De kövte hiszem...)

No, tőlem lehet - csak jó lenne a Kortársban is megjelenni egyszer, mielőtt a kulcsot beadnám... Ne haragudj e hosszas nyavalygásért! S kedveljetelek egy kicsit még minket, Nórikával - mi jó szívvel és sokat emlegetünk kedves Mindőtöket!

Sok szeretettel ölelünk Benneteket: Bandiék

N.b. Hegyi Bandika, az apró természetű erdélyi adjunktus barátom édesapja csakugyan Endre (őt magát is erre a névre keresztelték, ám a román keresztlevelét valahogy így fordították magyarra) ám költő nem vala az öreg Hegyi, csupán kistisztviselő. - Bandinak van egy écaja: ha júl. 1-ig mégis lenne új könyved, jere le mégis, mert ő júl. 1-20-ig munkás és parasztyerekeket egyetemre rákészítő tanfolyamot vezet. Ugyanoly anyagi feltételekkel szeretettel váránk, - s én be is mutatnálak, felolvassván a visszaemlékezésem passzusait. De ha terhes, vagy a könyvhöz kötőd: nem szólítottunk! Székely Lajos szeretettel köszönt, az előbb járt itt.

Szeged, 1977. március 21.

Kézirat.

d.

Szenczei László Cseres Tibornak

Budapest, 1977. április 1.

Kedves Barátom!

Borzasztóan resteltem az elküvetett baklövést: bevallom, hogy a Hideg napok óta semmit sem olvastam tőled, így neved szakbarbárságom hibájából összeolvadt Cserés Miklóssal. Amikor pedig leültem, hogy dedikáljam neked kis könyvem, ráébredve a fatális zavarra, teljesen összezavarodtam, s a végén már azt sem tudtam, fiú vagyok-e vagy lány, s hogy „Cs” vagy „S”...

Hogy egy velem megesett anekdotával engeszteljelek meg, hallgasd meg az alábbi: a Lukács-uszodában megölel egy barna sovány férfiú, akiben Ignóus Pált ismertem föl. Egyszer találkoztam vele Londonban. „Édes Lacikám” mondja ő. Nagyon meghatott, hogy egyszeri találkozás után ily melegen köszönt. Nem messze tőle egy ismeretlen zenész áll, és figyel bennünket, s egyre erősebb bennem a gyanú, hogy összetéveszt valakivel. Ekkor hozzám lép a zenész s megkérdi: ugye te vagy a Benjámin László? Nem, felelem neki meglepetten, én a Szenczei László vagyok. Erre a zenész Ignóushoz lép, és bemutat neki imígyen: „Bocsáss meg tévedtem, de hadd mutassam be neked Szenczy Miklóst...”

Még egyszer bűnbánó szívvel bocsánatot és elnézést kérve, igaz barátsággal köszönt, még sok „Hideg napok”-hoz hasonló alkotást kívánva életművedben: Szenczei László

Budapest, 1977. április 1.

Gépirat, a Nagyvilág Szerkesztőségének céges levélpapírján.

e.

Anna Rossova Cseres Tibornak

Prága, 1977. május 9.

Kedves és tisztelt Cseres Tibor!

Az Odeon kiadó megbízásából mellékelem a Hideg napok-hoz fűzött jegyzetet, amit csak formai, terjedelmi okokból nem nevezek utószónak. Igyekeztem, hogy valamennyi lényeges kérdésre utaljunk, úgy, hogy a cseh olvasó helyesen értelmezze műve alap gondolatát, legfőbb mondanivalóját. Remélem, hogy ez sikerült, és hogy az utószó elnyeri az Ön jóváhagyását is. Mielőtt még lesz alkalmunk személyesen elbeszélgetni, részletesebben, mint a múltkor, hadd mondjam meg, hogy a Hideg napok fordítása volt eddigi műfordítói munkám egyik legnehezebb darabja, de ez csak műhelytitok: ennél sokkal fontosabb, hogy ismét meggyőződtem arról, mekkora hatással van ez a könyv az olvasóra.

Jó egészséget és további sok sikert kívánok. Szíves üdvözléssel

Anna Rossova

Prága, 1977. május 9.

Gépirat.

f.

Cseres Tibor Anna Rossovának

Budapest, 1977. május 31.

Kedves Anna Rossova!

Engedje meg, hogy szép utószavához lényeges kiegészítést és egyetlen lényegtelen helyesbítést fűzzek. Jelöléseim végett gépiratának bekezdéseit megszámoztam. Mindjárt a 2. bekezdés első mondatát a következő módon kezdeném: Miután az Entente hatalmak 1919-ben a Magyar Tanácsköztársaságot levették, a fehérterort juttatták hatalomra Magyarországon... stb. Ugyanennek a bekezdésnek utolsó mondata elé egy mondatnyi jogos és méltányos reflexiót fűznék még:

Noha a magyar miniszterelnök, Teleki Pál, tiltakozott országa háborúba sodródása-lépése ellen és tiltakozásának öngyilkosságával adott nyomatékokat.

A 7. bekezdés első mondata után, kérem a következő mondatot: És miért nem más népek hasonlóan véres cselekedeteire, atrocitásaira építi mondanivalóját?

A 8. passzus elejére József Attila díjak helyett álljon csak egyszerűen, egyetlen szóban: Kossuth-díj. Remélem ezeknek az inkább informáló-orientáló, semmint bántó megjegyzéseknek beiktatása nem okoz különösebb gondot.

Előre is köszönve fáradozásait, a viszontlátásig, kézsókkal üdvözlö

Cseres Tibor

Budapest, 1977. május 31.

Gépelt másodpéldány.

g.

Nonn György Cseres Tibornak

Budapest, 1977. május 31.

Kedves Cseres Elvtárs!

Május 20-án érkezett leveledre Rapai elvtárs külföldi tartózkodása miatt válaszolok némi késéssel, amiért elnézsedet kérem. Leveledben a május 13-i elemző megbeszélésünk értékelése alapján a szerződés felbontását kéred, hogy „könnyítsünk ezáltal egymás terhén”. Ezzel kapcsolatban szükségesnek tartom felidézni emlékezetünkben, hogy kiadónk annak idején, csaknem 10 éve örömmel kötötte meg a szerződést, mert biztos volt benne, hogy a „Hideg napok” írója olyan művet ír a magyar hadsereg második világháború idején játszott szerepéről, amelyet olvasóink örömmel fogadnak majd, s amely hozzájárul e bonyolult korszak képének irodalmi megrajzolásához, népünk történelmi tudatának formálásához. Említt megbeszélésünkön és korábbi találkozásaink során is - éppúgy, mint a lektori véleményekben - hangsúlyoztuk, hogy a szerzői szándékot a mi fenti meggyőződésünkkel összhangban lévőnek érezzük. A kéziratban ábrázolt fontos történelmi időszak és a benne felidézett számos konkrét történelmi esemény miatt szükséges volt a történész lektor bevonása a történelmi hitelesség megítélésének érdekében.

A korszak egyik legjobb ismerőjének lektori véleménye alapján jelenlétedben elmondtuk, hogy ismertett kívánságaink mérlegelése után minden bizonnyal sikerül majd a történelmi események ábrázolását és értékelését hitelesebbé tenned. Elmondtuk továbbá, hogy kívánságaink meggyőződésünk szerint nem kiadónk sajátos igényeiből, hanem a történelmi hűség objektív követelményeiből fakadnak. Szerintünk célszerűbb lenne a munkán a végső simításokat nálunk elvégezni, mint egy másik kiadónál újra kezdeni az értékelés bonyolult folyamatát.

Megismételjük tehát készségünket, hogy a lektori véleményben kifejtettek szellemében elvégzett átdolgozás után a művet a mi gondozásunkban jelentessük meg. Úgy véljük, hogy hosszú együttműködésünk tapasztalatai, munkásságod iránti őszinte tiszteletünk és a kézirat jelentékeny mondanivalója egyaránt ennek az utolsó átdolgozási erőfeszítésnek a célszerűsége mellett szólnak.

Kérésünk lényege tehát az, hogy térjünk vissza a május 13-i megbeszélésünkön elhangzottakhoz .

Eltvársi üdvözléssel Dr. Nonn György igazgatóhelyettes

Budapest, 1977. május 31.

Gépirat, a Kossuth Kiadó céges levélpapírján.

h.

Cseres Tibor Illés Endrének

Budapest, 1977. június 3.

Kedves Bandi!

Szép évfordulód napján köszöntelek, és meggyőződésem, hiába vontad ki magad ünnepelni szándékozó körünkben - épp szerénységed ellenére válik e nap nyilvános és bensőséges ünnepévé mindazoknak, akik Téged tisztelnek, becsülnék és szeretnek.

Kívánom, sokáig örülhess az életnek s mindannak, amit megvalósítottál, s amit még létre hozni szándékozol.

Baráti szeretettel Cseres Tibor

Budapest, 1977. június 3.

Kézzel írt fogalmazvány.

i.

Domokos Mátyás Cseres Tibornak

Budapest, 1977. június 20.

Kedves Tibor!

Szerény lektori munkámat elvégeztem: írásba tettem, amit szóban elmondtam neked, s a kéziratot átadtam Titkárságunknak. További sorsáról, menetrendjéről semmit sem tudok, még e pillanatban az történik, hogy Kónya [Lajos] megkérdezi Illés [Endrét], aki visszajött a Földközi tengerről, kinek adja oda, mi történjék, stb.

Nekem nem volt alkalmam beszélni veled, s mivel csütörtökön elutazunk két hétre Balatonfenyvesre, ahonnan csak július 8-án térek vissza a kiadóba, könnyen meglehet, hogy neked hamarabb nyílik alkalmaid szóbahozni (esetleg azon a kis ünnepi fogadáson, amit említettél) a regény ügyét. S tudd is meg ezt, hogy ne szenderegjen a szükségesnél hosszabb ideig írásodon.

Egyébként igazad volt: valamennyi kérdésemre válaszolt a regény, s néhány - gyakorlati természetű, apró - megjegyzéstől eltekintve, úgy érzem még egy kényes (több mint kényes) epizódja van a regénynek: az anya megerőszkolásának a fiú tudatalattijából felmerülő emlékképe. Legalábbis az összes ilyen vonatkozású kiadói és sajtótapasztalat alapján azt kell jóslnom, hogy ez nemigen maradhat. De, gondolom, ez nem kardinális kérdés: nem tartozik a regényed „sorskérdései” közé. (Mert az életben az volt ugyan, de egyhamar alig remélhető, hogy megkaphassa az ábrázolásnak ezt az extenzív totalitását, amit boldogult Lukács György szeretett számon kérni a magyar prózán - hogy aztán ne engedje.)

Baráti szeretettel üdvözöllek: Domokos Mátyás

Budapest, 1977. június 20.

Gépirat.

j.

Ördögh Szilveszter Cseres Tibornak

Budapest, 1977. november 1.

Tisztelt Cseres Tibor!

A FIJAK 1977. november 16-án, szerdán, délután 5 órai kezdettel vitát rendez „A szociográfia hiánya avagy a valóság jelenléte a fiatal irodalomban” címmel. Úgy is, mint hasonló gondokkal küszködő idősebb pályatársat, úgy is, mint a fiatal irodalom pártfogóját, tisztelettel meghívjuk rendezvényünkre annak reményében, hogy hozzászólásával, tanácsaival, vitakészségével segíti ügyünket.

Meghívásunkat megismételve, üdvözléssel: (Ördögh Szilveszter)

Budapest, 1977. november 1.

Gépirat a MISZ céges levélpapírján.

1978

a.

Szánthó Béla Cseres Tibornak

Berettyóújfalu, 1978. január 12.

Megkaptam a könyvet, s mi több, már ki is olvastam. Köszönet a kedves megemlékezésért. Valóság ábrázolás. Titok maradna a valóságos élet: mert nem tárulkozik fel, csak annak, aki vállalja a feltárás kockázatát és a szenvedést. Igazságkereső szenvedély - cseng még a fülünkben -, ábrázold a való életet, az igazság eszméjét ápolod! A képzelt történetek ábrázolására nevelnek, s oda vezetnek, hogy legendákkal pótoljuk történelmünket.

Legjobban megragadt Zöld Péter története, mivel ehhez a családfához közöm van. Dédanyám Csikmadéfalvi Zöld Anikó és nagymama, ki 1835-ben született, sokszor emlegetett a nagyszülők testvérei között egy papot. Rengetegen voltak testvérek ezek az Anikóék, és ő volt a legkisebb.

Mindig irodalompartoló voltam, az irodalom tartott egyensúlyban. Te is világitó fákllya lettél: mécsesedben mindig kell lenni annyi olajnak, még ha könnyeiddel pótolod is, amennyivel irányfény lehetsz, nehogy megvakulva örvénybe lépjen az ember. (...)

Várom következő művedet. A régi baráti szeretettel:

Szánthó Béla

Berettyóújfalu, 1978. január 12.

Kézirat.

b.

Dér Endre Cseres Tibornak

Szeged, 1978. január 19.

Kedves jó Tiborkám,

köszönöm szépen biztató soraidat a „Vadembert” illetően. Ráfér az emberfiára a jó szó: csakugyan „alkonyodik immár” - ahogyan Cseres Tibor mondotta volt. Most azon iparkodom, hogy esszékből, novellákból összeszerkesszek kötetnyit a Magvetőnek. Minden benne van, amit Veres Pétertől, Cserestől, Illyéséktől - emberség dolgában - útravalóul kaptam. „Szőreg és népe” című kismonográfiánkat is postáztattam - ha lehet írj pár sort róla valahová. (Ésbe?) Nagy szeretettel Bandi. Mindőtöket csókolkunk!

Szeged, 1978. január 19.

Kézirat, képeslapon.

c.

Jankay Tibor Cseres Tibornak

Békéscsaba, 1978. május 22.

Kedves Cseres Tibor!

Újból hazajöttem szülővárosomba Csabára. Itten megismerkedtem Filadelfi Mihály íróval, aki az itteni Új Auróra folyóiratnak a szerkesztője. Ő egy tanulmányt szeretne írni rólam a folyóiratban. Szeretné, ha Ön írna egy pár sort annak a bevezetésére, ha még tud emlékezni régi munkásságomra. Szívességét előre is hálásan köszönöm.

Szívből üdvözlí Jankay Tibor

Melléklet: Rövid életrajz .

Békéscsaba, 1978. május 22.

Kézirat.

d.

Domokos Mátyás Cseres Tibornak

Budapest, 1978. október 22.

Kedves Tibor!

Összeírtam és mellékelem tervezett pályatárs-beszélgetésünk kérdéseit, helyesebben: témaköreit. A végleges megfogalmazást a pillanat, a beszélgetés ihletére bízva. Szeretném, ha ráállnál: talán még praktikus haszna is lehetne, mert igaz ugyan, hogy a Kortársban már csak jövőre jelenhetnék meg, de a Rádió már novemberben sugározna, és ez már egy tömegkommunikációs megnyilvánulás és dokumentum arról, hogy létezik a regényed, és létezik a probléma. - Meg aztán erkölcsi haszna is lehetne (ha még van ilyen), ti. a rádiós visszajelzések szerint (az arra szegődöttek kisdéd csapatán kívül) nem annyira az irodalmárok hallgatják ezeket a beszélgetéseket, mint inkább a nép egyszerű gyermekei, főleg azért, mert irodalom mellett élet is (olykor véres élet is) van benne, sok levél jön civilektől is - meglepő módon - a határokon túl, ahol még fogni tudják a Kossuth-adót, rendszeresen hallgatják. - Szóval, talán érdemes egy kicsit komolyan venni ezt a lehetőséget, ami persze azt a kötelezettséget is rója az emberre, hogy egy kicsit eltervezze, mit akar mondani (amit amúgyis meg kell ilyen nehéz témánál tenni), ti. tapasztalatot szerint van egy sereg kérdés, amit mostanában így (talán csakis így), érintőlegesen lehet megpendíteni, hogy mikorra odafülelnek, már el is szállt a levegőben.

A Rádiónak, persze, ez műsor is, azért kérlek, gondolkozzál, mivel lehetne illusztrálni. Lehet magyar, lehet világirodalom, lehet próza, prózarészlet, tanulmány, akár vers is. Egyébként a Rádió ettől függetlenül is boldogan fogadja, Jancsóval pl. illusztrációk nélkül beszélgettem. De ettől függetlenül, gondolom, a beszélgetés során meg kellene említeni legalább néhányat azon pályatársak közül, Sarkadira, Karinthyra, Örkényre, de akár Tersánszkyra is gondolok, aztán Sántára, Kamondyra, Grandpierre újabb emlékirataira, stb., akik vállalták e téma ódiúmat. Továbbá: kérdést ehhez nem tudtam írni, majd beszélgetés közben beleszövődik, de azt, amiről itt szó van, meg kellene különböztetni, 1. az ostrom-írásoktól, 2. a láger, deportációs irodalomtól - itt meg lehet jegyezni, persze, hogy ez is töredékes, még ebben sem mondták el a maximális igazságokat, 3. az ellenállási stb. irányú irodalomtól, mert itt a háború közvetlen ábrázolásáról van szó. Ez hiányzik.

Magát a beszélgetést megcsinálhatjuk a Rádióban is, de talán kényelmesebb, ha kihozok onnan egy magnót és elzarándokolok Hozzád. És hát most jó lakásban lakván, nálam is boldogan vendégül látnálak, s együttlét közben egy órácskát ennek a témának szentelnék. - Említettem Neked, hogy a teljes szöveget felveszem párhuzamosan a saját magnómmal, azt betűhíven leírom, így nem vész kárba egyetlen félmondat, elharapott gondolat sem. Ez lesz aztán a pizkozata a Kortárs-szövegnek.

Végül: arról is szó van, hogy a Gondolat kiadja egy kötetben ezeket a beszélgetéseket, tehát sok apró honorárium és nagy dicsőség néz ki az ügyből.

Szeretettel üdvözöl Domokos Matyi

Budapest, 1978. október 22.

Gépirat.

1979

a.

Varga Domokos Cseres Tibornak

Budapest, 1979. január 12.

Tiborkám!

Aranyos vagy, köszönöm, és tisztelettel jelentem, hogy nagyon szépen összeállt szerintem is ez a kötet. Belementett írásaid jó részét már ismertem, de sokat közülük még nem, s azok hasonló örömet szereztek, még ha a bennük foglaltak miatt a fél szemem olykor sírt is.

Levélben, tudom, nem illik így javíthatni magát az embernek, de mi sok közös érdeklődési területünk és szívügyünk mellett, gondolom, ebben is összecsengünk, hogy mindmáig megrágnak minden mondatunkat, s ha véletlenül kissé rágatlanul vetjük papírra, akkor még rágnak egyet rajta.

Én bevallom, Téged többnyire majdnem olyan élvezettel olvaslak, mint saját magamat (hogy némi öniróniával is éljek), s oly jó úgy haladni írásról-írásra, hogy nem kell folyton az örökéber javíthatási ingerem ellen küzdenem, vagy esetleg kezembe is ragadom olykor a golyóstollat, mint pl. az új protestáns biblia olvasása közben.

Ez utóbbit, úgy látom, Te még nem tűzted tollhegyre - ahogy én sem - s nagy kár, hogy Páskándit oly könnyű volt lehurrogni, mert hemzsegnek a fordításban a bosszantó stílusbábák. Egy buta nyelvésznek a kezére adták a kéziratot, de se Jékelynek, se Mészöly Dezsőnek, se Jánosy Pistának, hogy magadat és magamat ne is említsem - a fene egye meg őket.

De mindet ne, még sokáig. Őlel Dombi

Budapest, 1979. január 12.

Kézirat.

á.

Szánthó Béla Cseres Tibornak

Berettyóújfalu, 1979. január 27.

Kedves Tiborcus!

Már a tv. szereplés után tollat ragadtam, de addig haboztam, míg befutott a könyv is. Most már elolvasom - örvendezek magamban -, s akkor meg egy szép köszönő levél. Ez a terv majdnem sikerült, már a „Fodrásznál” tartottam, mikor befutott Gecsei [?] levele. A hű emberünk arra kér, hogy köszönjem meg az ő nevében is a könyvet. A köszönő levél közügy lett, nem lehet tovább halogatni. „Leírhatatlan örömet szerzett nekem Cseres a könyvével” - írja Gecsei - és a 141-ik oldal utolsó mondatát idézi, majd: „Tele van a könyve rejtett honszeretettel és emlékekkel, ez jó érzést ad, bizalmat és reményt ébreszt [...] Engem is örvendeztetnek ezek a gecsei idézetek [...] Ami a művedet illeti, engem a csángó rész vonzott legjobban. Kár, hogy csíkszeredai Kósa Szánthó Vilma nem említ meg. Az erdélyi néprajzosok között ma ő a főcsángós, az öcsém lánya.

Féjával úgy jártál Csabán, mint én Németh Lászlóval Debrecenben, 1945. március elején. Csodálkoztam az egyik kirakat feliratán: „tűzre a Németh László-i szemetet”. Féján én nem csodálkoztam volna, mert szárszói beszédében teljesen elvágta magát. 1943-ban, mikor a zsidóság irtózatossá halálfelelemben várta, hogy mi lesz? Magyar ember ne mondjon ilyet: „közel az idő, mikor demokratikus és más efféle jelszavak alatt a zsidóság csinál itt újra történelmet.” A zsidóságról akkor jót, vagy semmit! De inkább kiállni a rettentő sorsra jutott kisebbségünk (számbeli!) mellett. Ez lett volna az örök magyar szellemhez méltó magatartás. Németh mérsékelten fogalmazott: „hadd legyenek zsidók a zsidók”: még a tibetiek-busmanok hasonlat se olyan fülsértő, mint Féja [Géza] mondata. De ez se kellett volna. A bosszúálláskor tűnt ki, mennyire nem. Alig volt elég a sok jó pont: Viharsarok, Debreceni Káté stb. stb. helyrehozni a rosszkor mondott igazság hibáját.

A Hideg napok igazságához is jó volt ez a TV nyilatkozat. Ez nyugtatott meg engem is véglegesen [popup title="[...]" format="Default click" activate="click" close text="A levélből kihagytuk az előző levelekben már egyszer szereplő emlékidéző részeket."] Mindezek után köszönet a művekért abban a reményben, hogy ezután se felejtés el.

Baráti szeretettel: Szánthó Béla

Berettyóújfalu, 1979. január 27.

Kézirat.

b.

Tárkány Szűcs Ernő Cseres Tibornak

Budapest, 1979. január 31.

Kedves Tibor!

Már régen készülök Neked írni, pontosabban azóta, hogy a TV-ben és a rádióban szerepeltél, de közben volt egy pécsi konferencia és egyéb mindennapi kötelezettségem, amelyek elvették az időmet. Először is gratulálni akartam szép szereplésedhez. Mintha a TV-ben egy kissé megilletődve beszéltél volna, feszesen, a rádióban pedig oldottabban és közvetlenebbül. Valami oka lehetett ennek? Azt is jó lélekkel könyveltük el, hogy a Görgeyről sem feledkeztél el. Közben felmerült

ismét a Mikó-ügy, akiről jó lenne már egyszer teljes képet adni, hiszen - ahogy megtudtam - Gazsi Jóskának is vannak újabb adatai ehhez a kérdéshez, Te pedig, úgy vélem, a legteljesebb dokumentációval vagy felfegyverkezve. Az eseményeknek ebben az évben van a 35. évfordulója és talán ez is arra int, hogy a teljes Mikó-kép közzétételére sor kerüljön.

Tiborkám, nem gondoltál arra, hogy meg kellene írni? Gazsi szerint már minden olyan tényező megszűnt, amely miatt ezzel várni kellene, vagy nem lehetne végre Mikót a valóságnak megfelelően megírni .

Még egyszer mindenhez gratulálok, jó egészséget és jó alkotó kedvet kívánok, kézcsoikom légy szíves tolmácsolni kedves feleségednek, Téged pedig a régi barátsággal köszönt

Tárkány Szűcs Ernő

Budapest, 1979. január 31.

Gépirat.

c.

Örkény István Cseres Tibornak

Budapest, 1979. február 2.

Kedves Tibor!

Nagyon élveztem írásaidat. Valahol a valóság földközelségében és az emlékek ég-alattiságában lebegnek. Stílusod kiváló, minden mondatban érződik az a prés erő, ami a feszített (...).

Annyi lószarról írsz. Rólam miért nem? Talán nem szeretsz? Vagy érjem be azzal, amit a kopaszok védelmében írtál? Na, majd viszonzom.

Ölel Örkény István

Budapest, 1979. február 2.

Kézirat.

cs.

Gyurkovics Tibor Cseres Tibornak

Budapest, 1979. február 13.

Kedves Tibor!

Nagyon örültem a könyvednek . Olyan eredeti a műfaj, amelyet (...) ilyen lassan tudnak létrehozni. Mondjam azt, más nem? Így igaz. Történelem, személy-tan, szegély-pszichológia, novella-fröccs, gigászi törmelékű múlt, emberrajz, magyar tus (...)lenyűgöző képek, élestitésű fotográfiák. Sorsok, sorsok: rettenetesen sokat tudsz az emberekről. Köszönöm, hogy én megőrizhetem ezeket a képeket.

Barátsággal Gyurkovics Tibor

Budapest, 1979. február 13.

Kézirat.

d.

Nemes György Cseres Tibornak

Budapest, 1979. február 28.

Kedves Tibor,

bármily hihetetlen: mostanáig tartott, míg elolvastam új könyvedet. Nemcsak azért, mert eredendően lassú olvasó vagyok, hanem magán- és köz-életem különböző zűrjei miatt is. És azután, hogy megérkezett az Elveszett és megőrzött képek a megtisztelő ajánlással, nem gondoltam arra, hogy formálisan megköszönöm a küldeményt, hanem úgy véltem: az a helyes, ha előbb tüzetesen elolvasom, s a köszönettel együtt elmondom véleményemet is. Ne haragudj, hogy erre csak ennyi idő után kerül sor.

Először is: lehet, hogy ez merőben szubjektív hozzáállás, de én nagyon szeretem ezt a műfajt, a különböző műfajú írásokból (emlékezés, tárcanovella, íróportré, könyvről szóló feuilleton , párbeszéd, interjú, kis-esszé, s más efféle) tervszerűen összeválogatott kötet. Néha úgy tűnik föl nékem, hogy egy ilyen tarka-barka könyv jobban megmutatja - mert több fénytörésben - az író, mint akár egy elbeszélés-kötet vagy egy regény. S mivel Te kitűnő szerkesztő érzékkel kiválóan csoportosítottad az írásokat, s még ahhoz is volt merszed, hogy a Veled készített három interjúból kettőt a könyv elejének egyik csoportjába, a harmadikat a végére iktasd be. Ez áttekinthetővé és folyamatosan haladva, feszültté és érdekessé teszi ezt a kötetedet. Ennyit a szerkezet olvasót-segítő funkciójáról.

Másodszor: csak annak meglepő érdeklődésed és tájékozottságod sokoldalúsága, aki netán nem ismeri eléggé. Én azzal kérkedhetek, hogy meglehetősen ismeri emberi és írói habitusodat: nekem tehát önmagában nem újdonság, hogy mily otthonosan mozogsz a kultúra különböző területein, a régi kultúrák világában, a nyelvészet rengetegében, a transzszilvanizmus problematikájában, a kortárs írók világában, a Dunakanyar embervilágában és flórájában, a második világháború iratvilágában éppúgy, mint a front-élményekben és így tovább. Persze, nekem nem kunszt mindarról tudnom, hogy mit tudsz Te, hiszen úgy emlékszem, s talán nem is a legrosszabbul, hogy ezeknek az írásoknak jórésze az ÉS-ben jelent meg, s talán tekintélyes hányaduk éppen akkor, amikor nekem adatott az a jog, hogy e kéziratokra is rábússem az imprimatura jelzést. (Ez egyébként külön vigasza egykori és sokaktól megkérdőjelezett tevékenységemnek.) Ennyit tehát sokoldalú tájékozottságodról.

Harmadszor: a stílusod. Ezzel a legtöbb esetben elbűvölsz, néha pedig fölbosszantasz. Az elbűvölés forrása mondatszerkesztésed sajátos - nem tudom: székeleyesnek nevezem? - jellege. Gondolom, a gyermekkori gyergyói nyelvtörzsek táplálják elsősorban ezt a stílust, de én fölfedezni vélem benne Tamási Áront is, Tersánszkyt is, Illyést is. S e megjegyzésemért talán nem haragszol meg, hiszen nem haragvaskeltőnek szántam, inkább annak, hogy jelezsem: a jó nyelvi hatás lehet roppant termékeny és alkotó is. S hogy végül mennyire a saját stílusodról van szó, arra fogadást mernék ajánlani: ha elem tennének egy addig nem ismert Cseres-szövegből három sort, alighanem azonnal fölismernélek. S ami bosszantott: néhányszor a mondatszerkezet kifacsarása már-már az azonnali apperceptio rovására - nem nyerte meg a tetszésemet. Meglehet, ez az én alpári szemléletem: szeretem, ha a szem úgy andalog végig a sorokon, hogy az információ azonnal elhelyezkedik agyam megfelelő fölszippantó rekeszeiben. Nem olyasmire gondolok, hogy vannak tájszavaid, melyek az én urbánus nyelvkincsemben nyilván nem szerepelnek. Például „egy kocsi kőbere” (150. old.), de megnyugszom, mikor Orbán Balázsról szólván (63. old.) ezt olvasom: „nagy ernyős szekerek”, s akkor már megértem: mi az a kőber. Olyasmire gondolok, mint a tárgyak jelentése első sora: „Immár negyedízben hetven év alatt. Pedig miről is?” Lehet, hogy Illyés teszi föl így a kérdést: akkor is hiányos az írói információ, s várom a hézagok kitöltését. Aztán ilyesmi zavar: szó szerint idézed Szabó T. Attila egy nyilatkozatát: „olyan érdekes, mélyreható realizmussal, mint amilyen a régi írásokban, főként egykori törvénykezési jegyzőkönyvekben találkozom, csak a legjobb íróknál olvashatók.” Ez a mondat rossz. Szabó T. Attila mondta volna? Nem sajtóhiba? E kritikám se feledtesse Veled, amit e bekezdés elején írtam: a lényeg stílusod egyéni és szinte csak Rád jellemző jellegzetessége. Ennyit hát a stílusról.

Negyedszer: ez teljesen szubjektív megjegyzés. A legtöbbet tanultam az erdélyi témájú s a múlt emlékeit följejtő írásaidból. Ilyen rövid írásokban ennyit tanítani: nem kis teljesítmény. Ezek sorában különösen közel került szívemhez, amit Bartók megidézése okán elmondasz, s amit „Mord Major”-ról, azaz Gaál Gáborról írsz (Még jó, hogy G. G.-ről nem Goda Gábor vagy Garai Gábor jut eszembe!) Örültem Képes Géza méltatásának: tehetséges, megérdemli. Az Újabb titkos iratok című írásod befejező néhány sora: remekbe sikerült miniatűr Bethlen Istvánról. A 250 éves Békéscsaba megvan nekem minikönyvben is, de olyan bolhabetűkkel, hogy olvashatatlan. Most itt van ez a mini-szociográfia: kitűnő. Megértem a Bezdáni ember megírásának indítékát, de nem értek egyet Solymos Ida ÉS-beli kritikájának erre vonatkozó részével. Rosszul is idézi a novellát, így: A bezdáni ember. Úgy érzem: határozott névelő nélkül mást is jelent, többet. Lehet, hogy tévedek. Viszont a Különféle erőszakok s főként a novella vége: kis remekmű. S nekem nagyon tetszett még néhány novella a kötetben, különösen a Fodrásznál és a Egyszeri eset furcsán elidegenített írói attitűdjé.

Végül is: kitűnő könyvet állítottál össze kis írásaidból. Köszönöm, hogy elküldted és elolvashattam. Baráti üdvözléssel:
György

Nemes

Budapest, 1979. február 28.

Gépirat.

e.

Alexa Károly Cseres Tibornak

Budapest, 1979. március 13.

Kedves Tibor Bátyám!

Nem szoktam összekeverni az irodalmat és a kritikát, de ez esetben kivételt kell tennem. Könyved olyannyira fölkavaró, nemes - a régi szó teljes értelmében -, hogy írásbeli vélekedésemet, mielőtt - és egyáltalán ha! - megjelenne, mintegy tisztelő gesztusként tudomásodra kell hozzam. Nagy élmény volt.

Tisztelettel üdvözöl Alexa Károly

Budapest, 1979. március 13.

Gépirat.

é.

Varhga Balázs Cseres Tibornak

Budapest, 1979. április-május

Kedves Tibor,

nagyon köszönöm parázna küldeményedet . Ellenpontos szerkesztésed nagyon kapósnak bizonyult: Esterházy barátunk még lábom ellopta . Én külön örültem a megnyilazott A-B-nek, mert mostanában gyűjtöm az adatokat egy (. . .) opushoz, az x-es szerkezetek elemzéséhez, interdiszciplináris alapon. Rájöttem, hogy az emberi gondolkodás alapja a megfordítás. „Mi lenne, ha ezt megfordítva csinálnánk?” - kérdi az ember, s föltalálja a 69-est, meg a (. . .) jelet, meg a Skála áruház két mágnesét, meg a legmagasztosabb paradoxonokat, meg a királyok bora-borok királya sületlen reklámokat, meg az AB BA szerkezetű népdalokat, meg az ölelkező rímet, meg a kétkarú emelőt, meg a forradalmat - tudnám folytatni húsz íven keresztül. A te címlapodról rögtön cédulát készítettem, és besoroltam cédularendszerembe, a róka fogta csuka, csuka fogta róka szomszédágába.

Ha majd csakugyan könyv lesz belőle , tisztelkedem veled szerény viszonzásként (ahogy a különlenyomatok szerzői szoktak álszerénykedni.)

Üdvözléssel Balázs

Budapest, 1979. (április-május között írható)

Kézirat, a Budapest Szerkesztőségének céges levélpapírján, keltezés nélkül.

Solymos Ida Cseres Tibornak

Budapest, 1979. május 4.

Kedves Tibor,

a nagy köszönettel vett Paráznakat már a múlt héten fölfaltam (az Írószövetség példányát), kedden már kölcsön is adtam, szerdán már tudatták, hogy „lehetetlen”: a többi ismerős majd vásárolja, loholni fognak érte. Vasárnap elolvastam Alexa Kritikabeli nagyon szép dolgozatát a Képekről: jó volt viszontlátni saját véleményemet, pl. azt, hogy ő is tündökletesnek véleményezte a Tamási személyiségrajzot, őt is elbűvölte a „seregélyeink” és társai. Még azt sem akarom elhallgatni, hogy apró dolgozatoknak szép és értékes visszhangja volt, megtapasztalható és vásárlás formájában ellenőrzött, még szakmán belül is: egy példa: főlhív Alföldy Jenő, szépeket mond írásomról. Másnap ismét főlhív: „lementem, megvettem...” Négy fölírt könyvét kihoztam, plusz a Hideg napokat is. (Utóbbiban mindkét verziót elolvastam.) Az ittlétük utáni héten éjjel-nappal csak Magát.

Szinte behatárolhatatlan az a szellemi térfogat, amelyben mozog. Éppen a Paráznák előtt nyűttem el Kádár Gyulát, aki félzsídóként vezérkari tiszt lehetett, mi azért érdekes, mert ha beleírja vala, akkor Szombathelyi és társai javára is billen valamicskét. Paráznáinak csak az a baja, hogy rövid, kevés (tudom, valamikor abba kell hagyni), sok a homály és titokzat Rózsi, Balogné, Anna és lánya, meg a lengyel nő körül is. A Thormayn keresztül ábrázolt szerkezet mindezt indokolja, de ne feledje, abban a kegyelmi helyzetben van, hogy Magánál a - bármennyire telített olvasó visszavedlik regényolvasóvá: nem a mondatokat olvassuk, hanem egyszerre működik összes érzékelő szervünk, kisajátít bennünket az elementáris kíváncsiság minden morzsadarabka hanyagolhatóan fontos lesz, az olvasó felkészül a rejtvényfejtésre és résen van a mű utolsó oldaláig. Mint odakinn itt is fel- és elvonul a karakterek sokadalma. Egy fő-fő mellékfigurával: Stommal kezdeném: ő maga a fenség. Sajnos kevés jutott belőle: archetípus, ezutáni életünkben már kitörölhetetlen aurája van. Nekem kicsit Bolkonszkijt is jelenti egy más dimenzióban. A szerkezet zsenialitása - gondolom egyetlen kivitelezhetőségi lehetőség -, hogy Thormay tolmácsolásában és szoborával hőmpölygeti a teljes apokalipszist, amiáltal azon kell töprengenünk, hogy a frontszolgálat vagy az itthonlét volt-e iszonyúbb. Ez elhanyagolhatatlan hozama a könyvnek, meg sokadik adaléka-magyarázata a kiadási huzavonának.

Továbbá, az ember nem szabadulhat ama gondolattól, hogy az esetekből egy százalékaként (!) valaki hazavergődik, mint ez a Thormay, és néhány társa. És akkor egészen más törvények, rendeletek alapján döntenek sorsáról mint amelyeket elfogadni köteles volt. A vallató asztal körüli „bizonytalan képzettségű és illetékességű” egzisztenciák, az örömkatonák döntenek frontot és hadifogságot elviselt férfiak jövője felől.

Azt sem tudom, hol kezdjem benyomásaim hozzávetőleges jelzéseit. Pl. Ha nem személyesen mondja el vala a húsz év után öngyilkos nő sorsát, bizony, nem tudom fölfogtam volna-e felszínében és minden rétegében. (Majd számon tartom, hogy mások említik-e?) Nem tudjuk, hogy Anna mikor és miért vált el hősétől. Az is elmosódottan ábrázolódott (inkább közlés), hogy a Thormay-lány miért ment a kövérhez. Bár tudom, volt utalás, de nem kielégítő. Rózsi meg a cigánylány is lebeg. De ők inkább kulissza jellegűek. Torda, hőszűnkel, sírhanntal, stb. + az államtitkárné koszorújával afféle istentisztelet a költő-Cseres nagy látomásai egyikéből, nem tudom, akad-e száraz szemű olvasója.

Gondolom, amíg nyelvünkön olvasnak, nem veszít aktualitásából. Méltó párja a fogságbeli latrina, az ábrázolás mámorító kegyetlenségének gyönyörével. Ilyen az útszélre esett tábornagy (vagy ki) szanaszét guruló végtagjaival és mellette - szándéktalan ellenpontjaként - a fehér ingcsomag, szalagocskával összekötve. A történetesen lökhajtásos gépként átsistergő monumentális rögeszme, a mítikussá nőtt és legendájában is elpusztíthatatlan Tömössy [?] Aladár föl kutatásának ürügye, mint a szentség és a praktikum jelképe is (nagy középkori figurákra gondoltat, meg a Petőfi-legendára, a tökéletes emberi vágyképeinek testesülésével, titokzatos és kalandos, eszes és nagyvonalúan jómódorú).

A mű két erénye: az aprólékos részletesség és a fönt hibáztatott homályosság. Utóbbi nem a méltató, hanem a kíváncsi privát regényolvasó mondja, aki minden intimitás beavatottjával jelentkezik, a közben azon medítál, mekkora és milyen fokú intelligenciaszint az, amely olyan önpusztító feszültséget elbír, ami egy ilyen munka megírásának feltétele! És közben, minden gondolati lehatároltsága mellett meg kell vonnia határait, hogy látomásait lokalizálhassa térben, és pontosítsa, hogy átlebegessen fölötté az időtlenség.

Ha írhatnánk a műről, ezzel a lapos címmel közölhetném: Mit bír ki egy ember? Pl. a szerző, szinte szétszakadásig. De, aztán mekkora elégtétel, hogy rendszerezte, véghezvitte, kirámolt egy részt a sorkból. Mert aki ezt elolvasta, tudja, hogy előzmény és még több utózmány van, ami sosem íródhat meg, az az mind Cseressel (és társaival) pusztul. Nota bene: Kádár Gyula akkor tenné a legnagyobb szolgálatot a honnak, ha fogságba jutásától megírma életét. Bárhát azt se csodálnám, ha féltene a jövőjét, mint öregedvén sokan, öregem még többen.

Nem vagyok biztos benne, hogy az A, B, jelzés szükséges volt. A mű minőségét nem befolyásolta volna elmaradása, némelyeket megijeszthet, és nem olvassa el. Csapás. Nincs olyan réteg, melyről lemondhatunk a Paráznák esetében. Április utolsó szerdáján itt ült valaki egész nap. Míg főztem, telefonáltam, váratlanul betoppant emberekkel foglalkoztam a középső szobában, ő izgatott kíváncsisággal olvasott. (Ugyanez volt egy hónappal előbb a Hideg napokkal). Kedvetlenül letette, egyszerűen azért, mert nem tudta eldönteni: ki kicsoda. A Hideg napokkal így valék magam is. De én eltökélt voltam, mert Magát akartam megismerni és arra mégis legalkalmasabb a mű. Éspedig bármelyik. Hiszen mindegyik a fegyelem és a kimondás kényszere közt egyensúlyoz, a látomás és az adagolás gazdaságossága az első princípium, a figurák egyénítésén keresztül.

Nyilvánvaló, hogy ismét el kell olvasnom szobrait, bár semmilyen megkeresés nem jött, hogy írjak róla. (Más szerzőről igen, de azt elhárítottam.) Az ÉS-ben Berkes ír, ez majdnem biztos, mert hallottam, hogy a Képekért is ment, csak később. Valaki felszólítására elolvastam a Fekete Gyuláról írottját. Széttaposta. Magát nyilván nem fogja. Magam azt vélem a recenzens elsődleges funkciójának, hogy eladja a fontos művet, hogy a vásárló loholjon a pénztárhoz, stb. Boldogító lehet az a telítettség, amiben él, erről árulkodik memóriája, rögzítő-képessége, még a nőket is ijesztően ismeri, „leleplezésüket” káröröm nélkül celebrálja, sosem hanyaveti: ez ritka és magasrendű tulajdonság. Sosem fölényeskedő, minden esendőséget a megidézett figura bőrből kipillantva jellemez. Ragyogó a patkányvadász, az asztalos, a golyófejű elvtárs, akit bárki kedve szerint behelyettesíthet egy-egy megtapasztalt okossal, de a leghallhatatlanabbak az elesett katonák, a front, az ínség, a vér, a trágya és az éhség. A halottak. Egy könyvnyit összeírhatnék Magáról, de lendületemet, nagyrabcsülésemet már csak művei terjesztésében fogom hasznosítani - abban még eredményes lehetek.

Isten éltesse, hogy a folytatásokat is véghezvihesse.

Családjával együtt üdvözlö Ida, Zoltán

Budapest, 1979. május 4.

Kézirat.

Béla Miklós Cseres Tibornak

Budapest, 1979. május 8.

Kedves Tibor,

Köszönöm a könyvet, - a megtiszteltetést, lassan olvasom, a végére ugyan még nem értem, de úgy látom, hogy használt az „érlelés”. Az iker-regény forma pofon egyszerű, de nagyszerű találmány. Csak zárójelben, ugyan ilyen szerkezetben, vagy hát hasonlóban, íródott Esterházy Péter „Termelési regény”-e (könyvnapra jön). Micsoda találkozás ugye?

Alighanem a Parázna szobrok a legjobb és legfontosabb műved. Szívből gratulálok hozzá, baráti szeretettel üdvözöl: Béládi Miklós

Budapest, 1979. május 8.

Kézirat, a MTA Irodalomtudományi Intézet céges levélpapírján.

h.

Szász Imre Cseres Tibornak

Budapest, 1979. május 9.

Igen tisztelt Cseres Tibor!

Először is bocsássa meg nekem azt, hogy ismeretlenül „bekopogok” írói hajlékába, de mindezt teszem azért, mert szeretnék egy-két irodalmi alkotást (II. világháborús téma) elküldeni Önnek. Soraimat nem a mindenáron való „kiemelkedési” vágy vezérli, hanem a haza (nem szégyenlem kimondani) s népem ama szeretete, melyet az „életre” való küzdelemben a történés nagy színpadának is nevezhetnénk. És mi mindent mondhat az író, ha kellő objektivitással bír? Sokat. Én ebben az értelemben nemcsak a jóról, de a rosszról is beszélnie, számadást adnia, hogy azután az események valósággá gyúrt láncolatát úgy tárja az olvasó elé, ahogyan nagy elődei tették - az igazak és a kételkedők megnyugtatására.

Őszinte tisztelettel: Szász Imre

Budapest, 1979. május 9.

Kézirat.

i.

Kádár Gyula Cseres Tibornak

Budapest, 1979. május 18.

Mélyen Tisztelt Barátom! Kedves Tibor!

Ma kaptam meg új regényed. Nagyon megtisztelve érzem magam, és szíves megemlékezésedet igazán köszönöm.

Egyben mélységesen szégyenkezem, hogy az egy év előtt megjelent könyvemből nem küldtem Neked egy példányt, pedig annak megírására nem kis mértékben éppen Te ösztökéltél. Mulasztásomat nem mentegetem, mert a szavak úgysem tehetik jóvá magát a tényt. Most már csak azt sajnálhatom, mulasztásomat, - legalább némileg, - még enyhíteni sem tudom, mert könyvemből magamnak is csak egyetlen példányom maradt, és sehol megszerezni nem tudom.

Könyved olvasásának azonnal nekifogtam és nem kis érdeklődéssel és élvezettel fogom végigolvasni. Amint befejeztem, írni szándékozom véleményemről, előre tudom, hogy gondolataid értékesek lesznek számomra.

Abban a reményben zárom soraimat, hogy alkalmunk adódik egy találkozásra, aminek végtelenül örülnék. Szeretettel üdvözöl és köszönt.

Kádár Gyula

Budapest, 1979. május 18.

Kézirat.

í.

Pándi Pál Cseres Tibornak

Budapest, 1979. május 21.

Kedves Tibor!

Megkaptam könyvedet, utazom el, viszem magammal „második olvasatra”. Az első olvasás után - a regény remeklését elismerve - tettem a margóra néhány kérdőjelet. Nem a kiadást nehezítendő, hanem a regényt szeretve „segítve”. Tisztelettel, barátsággal üdvözöl P. Pali

Budapest, 1979. május 21.

Kézirat, a Kritika Szerkesztőségének céges levélpapírján.

j.

Sükösd Mihály Cseres Tibornak

Budapest, 1979. május 21.

Kedves Tibor,

köszönettel megkaptam új regényed. Mivel igen testes opus, nem akarok várni addig, amíg elolvasom, hanem máris jelzem: részint nagyon jól esett figyelmed, részint alig várom, hogy a Parázna szobrokba vessem magam. Nagyon kíváncsi vagyok: a regény előzetes híre és a néhány részlet mintha azt ígérné, hogy itt a Hideg napok fontossága és értéksíntje ismétlődik meg.

Neked a regényhez sikert, magamnak jó olvasását kívánva, igaz szeretettel üdvözöl: Sükösd Mihály

Budapest, 1979. május 21.

Gépirat.

k.

Nemes György Cseres Tibornak

Budapest, 1979. május 22.

Kedves Tibor,

ez alkalommal nem várok olyan sokáig, mint legutóbb: köszönöm szíves figyelmedet, mellyel megtiszteltél. A Parázna szobrok-ból annyit, amennyit a Kortárs között volt belőle, ismerek. Az az érzésem, egyelőre csak érzés, hogy a Hideg napok-ban, mint kisregényben végrehajtott remeklést most nagyregényben megismételted. Nyáron, mikor majd sok zűröm és hajszám (hogy népiesen mondjam) alkalmasint megcsinad, egyvégtében olvasom el számomra személyes élmények kísérteteit fölledző könyvedet.

Addig is szeretettel köszönt Nemes György

Budapest, 1979. május 22.

Kézirat.

l.

Újhelyi János Cseres Tibornak

Budapest, 1979. május 23.

Kedves Tibor Bátyám!

Néhány órája fejeztem be könyved olvasását, alaposan megkínlódtam a rendkívüli élményért. Nem egyvégtében olvastam el, hanem napi száz oldalanként, ennyi penzumot bírtam szusszal. Én, aki negyven felé járó fiatal értelmiségi generációhoz tartozom - eddig úgy gondoltam, hogy minden lényegeset tudok hazánk legújabbkori történetéről - alaposan csalódtam. „Történelmi leckéd” megrázott, új ismeretekkel gazdagított, pedig én pontosan tudtam eddig is mi volt a Berlin-Róma-Tokió tengely lényege. De nem, vagy csak sablonokat tudtam a felvidéki „visszacsatolásról”, a magyar hadifogoly tisztek antifasiszta törekvéseiről a II. világháború alatt... stb. stb.

Örülök, hogy első olvasói közé sorolhatom magamat a Parázna szobroknak, remélem, hogy mind nemzedékemnek, mind a fiatalabbaknak hasonlóan nagy élménye lesz a regényed. Én mindenesetre szívből gratulálok a nagy teljesítményhez.

És most beszéljen belőlem a praktikus dramaturg: bár nagyon nehéz, de nem tartom lehetetlennek a regény megfilmesítését. S úgy gondolom, nem tévedtem nagyot, mikor mindenekelőtt Fábri-ra gondoltam. Neki való, grandiózus téma. Kíváncsian várom a véleményét. Dramaturgiailag szerintem megfogható az anyag: az idősíkok megérzékítésére a film kifejezetten jó lehetőség - s Fábrihoz is közel áll ez a módszer. Itt inkább a „mit és mennyit” kérdése okozza majd a gondot. Dehát ez a jövő zenéje, ahogy Fábri reagál, rögtön jelentkezőnk .

Budapest, 1979. május 23.

Gépirat.

ly.

Gosztonyi Péter Cseres Tibornak

Bern, 1979. május 30.

Kedves Cseres Úr,

köszönettel nyugtázom május közepén megkaptam új könyvét, a Parázna szobrok címűt. Nem írtam előbb, mert először a könyvet akartam elolvasni: ez megtörtént. Írása sok élményt nyújtott. Főleg azok a részek, amelyek a Légióval és Stomm személyével foglalkoztak. Csináltam magamnak egy pár jegyzetet is, mert gondolatmenete nagyon azonos az enyémmel. Ön tudja, nekem továbbra is szívügyem a Légió története, s így minden hozzáférhető dolog érdekel! Látom, hozzájutott a Benes-Sztalin találkozó (1943) anyagához: lehet, hogy azon részekhez, amiket én fordítottam magyarra, s adtam közre az Irodalmi Újságban. A Légióval kapcsolatos következtetései e vonatkozásban nem egészen fedik a valóságot. Nem Rákosin, hanem elsősorban Sztalinon múlt, hogy nem lett Légió, mert Sztalin egyszerűen nem szerette a magyarokat! Én még odáig is elmegyek, hogy azt állítom: Rákosi előre megfontolt szándékkal provokálta a tiszteket beszédével 1943-ban, és hogy még a Magyar Bizottság sem alakult, nem alakulhatott meg 1943 augusztusában, annak sem Benes az oka! Jól írja: Stomm nélkül is lehetett volna Légió: Deseő elvállalta volna, ha mindenképpen kellett volna „horthysta tábornok” - de nem, a Légióra az oroszoknak nem volt szükségük! 1945-ben sem cselekedtek másként, mikor pl. a Budai Önkéntes Ezredet a Vár-i csata után egyszerűen leszerelték, illetve Jászberénybe szállították...

Érdekes, amiket az 512. oldalon ír. Svoboda cseh származású és a csehszlovák hadsereg tagja volt. Tiszt soha nem kellett megtagadnia, hisz az az ő szemében is egy hitlerista bábállam feje volt. Egyébként a csehszlovák katonai alakulat, egy önálló zászlóalj, már 1942 legelején megalakult. Ők a csehszlovák emigráns kormányra, tehát Benesékre esküdtek. A lengyeleknél is más volt a helyzet. Az első lengyel katonai egységet Anders tábornok állította fel 1941/42 telén a Szovjetunióban. Berling ezredes csak akkor szervezett új lengyel hadsereget - először a Koszciuszko hadosztályt - amikor Anders 1942 nyarán elvonult a Szovjetunióból és 1943 nyarán - Katyin miatt - a lengyel emigráns kormány és Sztalin kormánya között törésre került a sor. Mindezekről - ha érdeklí - olvashat a Militärgeschichtliche Mitteilungen Nr. 2/1973. és Nr.1/1975. számában, ahol - a Kossuth-légióhoz hasonlóan - a következő cím alatt írtam: Über die Entstehung der Nationalkomitees und der nationalen Militärformationen der osteuropäischen Nationen in der Sowjetunion während des Zweiten Weltkrieges. A tanulmányok a Széchenyi Könyvtárban beszerezhetők.

Végezetül hadd írjam ide: Stomm személyéről igen szépen írt! Megérdemelte az öregúr, sok mindenen ment át, önhibáján kívül. Azt is tudom, hogy élete utolsó szakaszában lelkiismeretfurdalása volt amiatt, hogy helyesen cselekedett-e, amikor feloszlatta a III. hadtestet? Az ezzel kapcsolatos dokumentációt Ön bedolgozta regényébe. Kár, hogy Csathó-ról keveset ír. Azt hiszem nagyon érdekes személy volt. Az ő sorsa is több mint drámai: azt hiszem elküldtem Önnek a vele kapcsolatos s birtokomban lévő dokumentációt?

Hosszú levelem végére értem. Ha a jövőben segítségére lehetek, kérem, igényelje azt bátran! Az én könyvem, a Szovjet Vörös Hadsereg Története, jövőre jelenik meg Bécsben. Nem hiszem, hogy postai úton megkaphatja. Elkövetkező munkatervemben szerepel egy Die Rolle des Königreichs Ungarn im Zweiten Weltkrieg c. kötet, de amíg ebből könyv lesz, évek folyhatnak el.

„Kibélelem” soraimat egy idekint megjelent visszaemlékezési részlettel: ez is drámai része Hazánk 20. sz-beli történetének, s egyszer feldolgozásra kell, hogy kerüljön!

További jó munkát kívánva, szívélyesen üdvözlő Dr. Gosztonyi Péter

Bern, 1979. május 30.

Gépirat a Stiftung Schweizerische Osteurope-Bibliothek céges levélpapírján.

m.

Mészöly Dezső Cseres Tibornak

Budapest, 1979. május

Kedves Tibor!

Királyi ajándékodat, a Parázna szobrokat boldogan kezdjük birtokunkba venni (vagyis: fölváltva olvassuk). Hálásan köszönjük. Talán ez év végén én is megküldhetem Neked (Nektek) A teljes Villont - Magvető.

Nagyon jó, igaz regényt írtál. Ölel: Dezső

Budapest, 1979. május (?)

Kézirat, levelezőlapon, amely a szent koronát ábrázolja, utalva a könyv értékelésére.

n.

Horváth Ferenc Cseres Tibornak

Budapest, 1979. június 2.

Kedves Tibor!

Érsekújvárról jövet - nyolcvanéves nővéremhez járok oda öt-hat hetenként - csak most vettem kézbe a Parázna szobrokat. Még nem tudom, mit jelent ez a cím, de belelapozva, beleolvasva, a meghökkenéstől az ujjongó helyeslésig szinte minden lelkiállapoton átestem. Már hosszú ideje nem olvasok regényt, a formai újításokat nem tudom értékelni. Változott időrend, sok dialógus - nem tudom jó-e vagy rossz? De hirtelen eszembe jutott Gobineaux Renaissance-ja. Hát az ugyancsak képet ad a korról - pedig csupa dialógus: Stomm dialógusai óhatatlanul ezekre emlékeztetnek. Aztán az Asztal előtt folytatott párbeszéd és a börtön - titkárnő - hát ez már az élet, a mi életünk sűrűjéből, mondhatnám dzsungeljáról lebbentí fel a fátylat - először! Emlékszem, azt mondtad, sorról-sorra kell megvívnod a könyvért.

Hát, ha úgy sikerült ez a vívás mindenütt, mint az öreg tábornagy dialógusaiban, akkor meglehet, Tibor, hogy szereztél magadnak bőven ellenségeket, de híveket is, hívedként talán egy egész népet.

Köszönöm a szép ajándékot. Szeretettel üdvözöllek, és szívből gratulálok

Horváth Feri

Budapest, 1979. június 2.

Kézirat.

o.

Szőnyi-Triznya Zsuzsa Cseres Tibornak

Róma, 1979. június 3.

Kedves Tibor,

Megkaptuk, és nagyon köszönjük új regényét és a baráti dedikációt. A „Parázna szobrok” olyan izgalmas, szívdobogató és igaz, hogy egyfolytában kell végigolvasni, nem lehet letenni! Pedig egyes részleteit már folyóiratokban olvastam, akkor is tetszett, - de így egyben, elejétől végig kell átélni a történetet, mely monumentális tiltakozássá magasodik a háború ellen. S külön élvezetet jelent a minden sallangtól mentes szép magyar nyelve! Szívből gratulálunk új könyvéhez és várjuk a következőket! Jó lenne már személyesen is találkozni, - nem jönnek megint Rómába? Mi most júniusban megyünk tíz napra Görögországba, ahol még soha nem jártunk. Tehát kellő megilletődéssel és előtanulmányokkal igyekezzünk felkészülni. Bár az agrigentói és paestumi görög templomok ízelítőt adnak, de a Parthenon mégis más lesz.

Matyi a filmszakmát tavaly abbahagyta (vagy az őt?) - s egy éve régi mesterségéhez, a festészethez tért vissza. Nagyon jól megy neki, Párizsban és Németországban el is adott vagy ötven akvarellt. A festészet a nyaralásunkba is beleszól, mert Görögország után Svájcba és Németországba is el kell mennünk.

Maguknak is szép, kellemes nyarat kívánunk, és szeretettel üdvözöljük

Zsuzsa és Matyi

Róma, 1979. június 3.

Gépirat.

ó.

Boldizsár Iván Cseres Tibornak

Budapest, 1979. június 15.

Kedves Tibor,

most olvasom a Parázna szobrokat. Csodálatos regény, nagy regény, méltó párja a Hideg napoknak, amelyet pedig a háború utáni magyar irodalom fő művének tartok. Még benne vagyok, éjszakánként sokáig olvasom, hajnalban ezzel ébredek és Veled, hőseiddel együtt újra élem az istenverte háborút, meg azt is, ami előtte és utána történt.

Jelzem, hogy a NHQ ősszel megjelenő számában Iszlai Zoltán kritikát ír könyvedről.

Gratulálok, és a régi szeretettel és barátsággal ölellek Boldizsár Iván

Budapest, 1979. június 15.

Gépirat, a búcsúzó sorok kézzel írva, a NHQ céges levélpapírján.

ő.

Varga Domokos Cseres Tibornak

Budapest, 1979. június 15.

Tiborkám!

Kösz a könyvet, bocs, hogy csak most köszönöm meg, de nem voltam itthon, Finnországban jártam és bújtam egy hónapig. Most meg - sajnos - rosszul időzítve, épp a finn út után - egy hónap Olaszország következik, azután meg Te következelsz, akarom mondani a könyved, hogy azt is végigélvezzem. Ez hát csak olyan előleg, ez a levél, nyugta a könyv átvételéről, de nagyon szeretném, ha most már személyes találkozás is követhetné, annyi évi lappangó barátság után. Ez utóbbi, mármint barátságunk lappangása, gondolom, főleg miattam állt be, pokoli tempóban dolgoztam át tíz évet, de most szeretnék már egy kicsit ember és barát is lenni. Segíts!

Ölel Dombi

Budapest, 1979. június 15.

Kézirat.

ő.

Kádár Gyula Cseres Tibornak

Budapest, 1979. június 16.

Kedves Tibor!

Nemrég fejeztem be érdekes könyvedet, és szívből gratulálok írásodhoz. Megkapóak voltak a frontról írt részek és jól jellemezték szomorú korunkat. Voltak részek, amik előttem is ismeretlenek voltak. (Pl. Stomm halálra ítélése stb.) Élveztem a regény újszerű felépítését és nem mindennapi stílusodat.

Gondolom a könyv megérdemelt sikere nem maradt el! További munkáidhoz egészséget és minden jót kívánva, Szívből köszönt és üdvözöl

Kádár Gyula

Budapest, 1979. június 16.

Kézirat.

p.

Makk Károly Cseres Tibornak

Dab, 1979. június 16.

Kedves Tibor,

nem tudtam Pestről jelentkezni, annyira szét voltam szedve az utolsó hetekben. Végre itt - nyaralunk két hétig - nyugodtan el tudtam olvasni a könyvet. Izgalmas - és nagylélegzetű írás - ha majd találkozunk szeretnék róla Veled hosszabban beszélgetni.

Most csak annyit, hogy mindenképpen szeretnék veled foglalkozni, mint film-alappal. - Még nem látom pontosan hol lehetne a legjobban beleharapni, helyesebben kiharapni belőle a legjobb falatot, de azt remélem rá fogok (vagy fogunk) jönni: 25-e után érkezünk vissza, utána rögtön kereslek hogy megbeszélhessük a következő lépéseket .

Addig is szeretettel ölel Makk Karcsi

P. s. Nórának kézcsók.

Dab, 1979. június 16.

Kézirat

q.

Szánthó Béla Cseres Tibornak

Berettyóújfalu, 1979. június 25.

Kedves Tiborciusz!

Köszönettel vettem a könyvet. Én a köszönéssel csak akkor állok elő, amikor már megemésztettem az anyagot. Nem csak elolvastam, hanem ki is értékeltem. A kiértékelés nálam nem diszkrétan folyik, nyílt színen ütöm föl a könyvet. Egy állatorvos, egy ügyvéd és egy könyvelő ült az asztalomnál ezúttal (egy nyugdíjas is, de ő nagy szót hallott). Él az örök magyar szellem - vezettem be a diskurzust. Hiába él, ha nincsenek neki hordozói - reflektált az állatorvos. De erre már vágtam is fel a könyvet. Tiszteljétek a regényírókat, virrasztó őrhelyen állnak ők. Milyen nagy bünt követtünk el az Erdély-i bevonuláskor is, figyelmen kívül hagytuk Tamási Áront, sőt még a végén szűrást is kapott zsidó női miatt. Hol állt ezektől a bevonulóktól, hogy Ady szellemével, az örök magyar szellem mérlegén becsüljenek.

Én bevonultam az egyetem dísztermébe 40 katonával, Tamási elé. Negyven komisz előretart, az első széksorra néz, negyven patkós bakancs alatt döng a parkett, törlik a fényt. Igen, lássátok Erdély virrasztóját, a székelység legnagyobb fiát! És így kellett volna minden csapatnál, de hol voltak ezek a tisztek? - Látjátok - fordulok a jogász felé - Szabó Dezsőt is Cseres koszorúzta a regényírók nevében. Vállalta méltatni a veszedelmes alakot. Mert igaz, hogy központi problémája a germán térhódítás, ma már érvénytelen. De mi lett volna, ha nem vágá vala közöttünk szarvával a csapást akkor? Jól mutat reá Száraz György .

Itt Cseresnél a mondatok alján lapulnak a sommás tételek. „Most már láthatjuk azonban, az irodalom e tekintetben más törvényszerűségeknek, egészen más időrendnek engedelmeskedik, mint előbb! Semmit se fejez ki nektek ugye ez a mondat? Hm, csak így tett az egyik. Nem csapódhatott ki könyvekbe a végzetes tanulság. (V. Saraja: Megváltozott ország c. munkájában még lecsapolhatta a 105 napos finn háborút, de azután már más törvényszerűségeknek engedelmeskedett az irodalom.)

Hosszúra nyúltam, messzire vezetne, ha az egész diskurzust levezetném itt. Egyelőre csak ennyit a kedves ajándék köszönetéül.

A régi bajtársi szeretettel Szánthó Béla

Berettyóújfalu, 1979. június 25.

Kézirat.

r.

Alexa Károly Cseres Tibornak

Budapest, 1979. június 27.

Kedves Tibor Bátyám,

azért halogattam a köszönő szavakat könyved kedves megküldéséért, mert szerettem volna előbb végigolvasni. Ez megtörtént immár, s csak annyit mondhatok - mindenféle mézes szavak helyett -, hogy a Parázna szobrok a legjobb könyv az egyik legnagyobb magyar tragédiáról. Bátorsága, formateremtő újdonsága révén. Köszönöm, hogy olvashattam. Hogy olvashattuk. Az ilyen regények után fogja el az embert az az érzés, hogy egy kissé más emberként teszi le a könyvet, mint ahogy fölvette. S kezdem apámat is jobban megérteni, aki az egészséget végigcsinálta, de soha egy árva szót sem volt hajlandó szólni róla.

Tisztelettel üdvözlök Alexa Károly

Budapest, 1979. június 27.

Gépirat.

s.

Újhelyi János Cseres Tibornak

Budapest, 1979. augusztus 3.

Kedves Tibor bátyám!

Miután telefonon nem találtalak meg, a levélíráshoz folyamodom. Először is a Parázna szobrok-ról. Fábri és a stúdióvezetőnk, Bogács Antal, elolvasta a regényt, mindkettőjüknek rendkívül tetszett, de az is kitetszett világosan az első olvasáskor, hogy anyagi okok miatt egyelőre nem tudjuk realizálni a filmi feldolgozását a regénynek. Fábri külön kérte, mivelhogy most fejezi be a „Fábián Bálint találkozása istennel” c. filmjének forgatását, hogy az ő nevében is köszönjem meg kedves gesztusodat, hogy a rendelkezésünkre bocsátottad a könyvet.

És most, talán meglepőnek hangzik, hogy a régebbi regényeddel, a „Fekete rózsá”-val kívánunk foglalkozni. Meg kell mondanom, hogy nekem legalább tíz éve tervem, hogy ebből a könyvből filmet készítsünk. A Te jóváhagyásodat kérjük, hogy a munkát elkezdhessük. A film TV-koprodukcióban készülne, rendezőjét Szőnyi G. Sándort, talán nem kell bemutatnom, legutóbb nálunk Galgóczi kisregényéből, a „Kinek a törvényéből” készített filmet. Erre a témára is ő a jelöltünk. A Tv Drámai Osztályának illetékeseivel és a stúdióvezetőnk, Bogács et.-al történt megbeszélés alapján szeretnénk, ha hamarosan reagálnál a kérésünkre. Természetesen azt szeretnénk, ha Te írnod a forgatókönyvet, de ha ennek akadálya van a részedről, erről szóban kellene beszélgetnünk.

Mindenképpen várom, hogy valamilyen formában jelezd beleegyezésedet, és a jövő hét folyamán adj egy időpontot, amikor Szőnyi G. Sándor rendezővel megkereshetnénk.

Jó munkát kívánok addig is, és várom mielőbbi válaszodat. Újhelyi János

Budapest, 1979. augusztus 3.

Gépirat.

sz.

Mester Miklós Cseres Tibornak

Budapest, 1979. augusztus 4.

Kedves Tibor!

Mindenekelőtt nagyon köszönöm a küldeményt. Nem hiszem, hogy ez a memorandum közömbösen hagyja a mai magyar vezetőket. Valamit mégis tenni kellene a romániai, erdélyi magyarságért, mert a mai, hivatalos román esztelenség tobzódását szó nélkül tűrni nem más, mint magyar esztelenség, amiért a jövő nemzedékek, nemcsak a tisztességes magyarok, hanem a tisztességes románok is minket meg fognak vetni.

Lényegében az a helyzet, hogy a mai román hivatalos világ azt a sorsot szánta a romániai, erdélyi magyarságnak, mint annak idején a Vaszgárda a romániai zsidóságnak. Hihetetlen, hogy a magyarellenes gyűlölettel az egyszerű románok lelkét is mennyire megmérgezték. Ha teljesen szabad megnyilatkozást engednének a tömeg-gyűlöletnek, a románok lelkiismeretfurdalás nélkül tömegesen gyilkolnák le a magyarokat abban a szent tudatban, hogy nagy, román, hazafias cselekedetet hajtottak végre.

Kétségtelenül van kevészámú gondolkodó, tisztességes román, aki ezzel az esztelenséggel nem ért egyet. Ezek azonban hallgatnak, mert meg vannak félemlítve. Állítom, hogy ezeket egy határozott magyarországi, bátor kiállással meg lehetne nyugtatni, szólasra lehetne bírni. Lehet, hogy közhelynek hangzik, de én merem állítani, hogy egy - igazságában rendületlenül bízó kisebbség mindig legyőzi az esztelen többséget - még akkor is, ha a hatalom, helyesebben a karhatalom a többség kezében van pillanatnyilag.

Kedves Tibor, Kovách Ali emlékének a megőrkítéséről beszéltünk Bódis Gáborral és Fitos Vil móssal együtt Tatay Sándorral . Ő mindenben egyetértett velünk. Azt mondta, hogy konkrét formában fog Veled erről a kérdé sről beszélni, és kérni fogja a segítség edet. Én is nagyon kérek, légy szíves - amit csak lehetsé ges -, ebben a szerintünk igaz ügyben megtenni.

Székely testvéri szeretettel Mester Miklós

Budapest, 1979. augusztus 4.

Kézirat.

t.

Vé szi Endre Cseres Tibornak

Budapest, 1979. augusztus 7.

Kedves Tibor,

é lő sző ban már jeleztem, milyen erős látású a köny ved, mint fontos epikus vállalkozás, és mint történelmünk egy tragikus szakaszát írói an átvilágító kitűnő teljesítmény. A személyes tapasztalat és a fáradhatatlan kutató munka eredménye, hogy annyi újat tudtál közölni rólunk és szomszédainkról, számomra is újat (holott kortárs, tanú vagyok, s a magam kényszerű módján résztvevő is), egy nagy drámai vállalkozás keretében. Ehhez járul a nekem oly fontos keményre kalapált elbeszélő nyelv, szó és szórend, mondatszerkezet. Ez utóbbit, az ugyancsak kemény drámai ellenálláson belül, nagyon élveztem a Kortársban most folyó Kossuth-regényedben is.

Szóval: gratulálók melegen, a teljesítményhez, a munkakedvhez, a kiváló eredményhez.

Barátsággal, kézszerítással Vé szi Endre

Budapest, 1979. augusztus 7.

Kézirat.

u.

Bor Ambrus Cseres Tibornak

Budapest, 1979. szeptember 6.

Kedves Tibor,

két napja hívlak, de a telefonod hol csak kattog, hol foglalt. Nem hivatalosan, de mint érdekelt kérdezem, hogy várhatja-e hamarosan a Magvető a kéziratodat . Aggó dva jelzem, hogy már veszélyben a 80-as könyvheti megjelenése: az idő rohamosan fogy. Kardos György (jelenlétemben) már többször ingatta a fejét gondban - mindig fő gondja, hogy könyvhétre kínálata rangos legyen, és főleg azért, mert ez nem sikerül minden évben igazán - s kétségtelenül nem ok nélkül, hiszen részletek már voltak a Kortársban, tehát félő, hogy valamilyen módosításokkal foglalkozol egy voltaképpen kész művel. - Ennyi a közlendőm. Nem lehetne-e alkalmas tudatnod, hogy melyik, mikor az a bizonyos végső határidő? Kardossal, ha azonnal akarnék reagálni, Hegedős Máriával, ha csak jövő hét közepe után (Kardos hosszabb szabadságra megy, kb. 3 hétre).

Én a Parázna szobrokat nagyon megszerettem, amolyan „értékelőt” ideírni szerintem tökéletes paráz naság lenne. S Te nem kívánod.

Barátsággal üdvözöllek, regényed lassú mozgása aggaszt, Bor Ambrus

Budapest, 1979. szeptember 6.

Kézirat.

ú.

Cseres Tibor Mester Sándornak

Budapest, 1979. szeptember 25.

Kedves Sanyil!

Köszönöm szép és okos írásodat , s külön köszönet érte, hogy megküldted. S hálás vagyok azért is, mert nem neheztelsz jómúltkori válaszolatlanul hagyott leveledért. Hallgatásomnak azonban megvolt az oka (s még ma is megvan) az ugyanis, hogy fiatal és kezdő költők megpártolásával egyrészt nem foglalkozom, még rokon rokon kapcsolatok okán sem - lévén óriási túltermelés a mi mai magyar költészetünkben s másrészt a technikai minimum elért magas volta miatt egyre nehezebb a valóságos elsődleges és a talán még mindig igazi, de másodlagos jelenségek között különbséget tenni. Erre azok képesek - talán - akik helyzetüknél fogva övig benne élnek a termelődő új líra folyamatában. A nálam fiatalabb kritikusokra és szerkesztőkre kell bíznom a döntést, esetről-esetre s felelősségük és gyakori csatlakozásaik miatt nem irigylem őket. S harmadszor: nagyjából ismerem a már elfogadott és publikáló költők sokaságának vergődését - s nem érzek a felelősséghez erőt, szaporítanom, akár jószóval is a porondon tülekedők és kesergők számát.

Ám ahhoz sem táplálók kedvet, hogy bárkit is elriasszak a népes mezőnytől, aki mégis meg képes küzdeni a maga helyéért, esetleges rangjáért. (Amivel még mindig nem sokra megy - hiszen sorozatos kudarcok és megaláztatások érik nemegyszer a biztosnak látszón megült tűrő érdemet is.)

Az ország eltartani, a szakértelem s a nép figyelemmel kísé rni és a nyelv megemészténi aligha képes azt a néhány száz költőt, aki annak nevezheti magát. Mert százakra tehető azoknak a száma, akik a kor versírói követelményeinek eleget tudnak tenni. Csakhogy ezt a fentiek miatt sem elég s egyébként sem. Valami több kell, valami soha nem volt. S ebben nehéz a tanácsadás, a segíté s.

Annak idején utána érdeklődtem kézírataid sorsának. Nem kaptam sehonnan határozott igent, de biztos nem-et sem. Amit most csinálsz, helyesnek tartom. Mérnökként különben is helyzeted ura lehetsz, még úgyis, hogy idővel, íróként olyasmit kísérletezel ki, amit senki más nem tud.

Budapest, 1979. szeptember 25.

Gépelte másodpéldány.

ü.

Solymos Ida Cseres Tibornak

Leningrád, 1979. október 8.

Kedves Tibor!

Útban a Ferihegyre, vettük át a korrektúrát, melyet ott olvastam el futtában, de borzalmas volt. Én csak regénye címét írtam dolgozatom fölé, ők alábiggyesztették: Cseres Tibor kisregénye. Idő, hely nem volt, így egy vámcédulán kértem Szederkényit, kerüljön a decemberi számba, mert szerzőnek, lapnak=mindkettőnek jobb lesz úgy - hátha karácsonyra már kinn van az új kiadás. Továbbá azért is, mert viszem Leningrádba a levonatot, mely gyalázatos, etc. Itt nem leltem senki visszautazót, mert kívül a városon szállásoltak el bennünket, és autóbusszon hurcolnak étkezni naponta háromszor. (Viszont egy fia csótány sincs - Isztambulban hüvelykujj-méretűek voltak és a szálloda mindenesetül létalatti: a tolvaj népség viszont mulatságos és majdnem elragadó: süvít belőlük a szabadság.)

Így vasárnap behajítottam korrigált levonatomat a ládikába, remélve, hogy imprimálásom nélkül nem tördelik be a novemberi számba. Most jön a nehezebb rész. Dolgozatom annyira színtelen-szagtalanra sikerült, hogy rá gondolnom is teher. Erősen reméltem, hogy nem közlik és megmenekülök attól, hogy kárára legyek. Szemetes vödörünk megtelt a temérdek változattal, mert házi tanácsadóim esztelenül rázósnak minősítették mindazt, amit összesikeríttem és megállapították, hogy azt mind egy szálíg kihúzzák. Ismervén szülővárosom e tárgyban illetékeseit, magam is tudtam: nem ugrálhatok. Így még nevek sincsenek benne (Thormayén kívül), nemhogy Tömösyé vagy Stommé.

Nincs mitológia, nincs fenség, nincs a példaember=eszménykép - szükségességének definiálása, egyszerűen mindaz hiányzik írásomból, amiért könyvét május óta mindennap kül- és belföldön propagálom. Vámcédulámon - természetesen - figyelmeztettem Szederkényit, hogy műve horizontálisan és vertikálisan éppenhogy nagyregény. Nota bene: ötször olvastam elejétől végig.

Hát ez lett a nagy csinnadrattából. Ők postafordultával dicsérték - jellemző rájuk. Higgye el, gyatra lett, még önmagamhoz is méltatlan, nemhogy Magához. Ennyit mentségül és magyarázatul.

Mindkettőjüket szeretettel üdvözlö: Ida

Leningrád, 1979. október 8.

Kézirat.

ü.

Bíró Béla Cseres Tibornak

Pécs, 1979. október 12.

Kedves Tibor,

a mellékelt levél Határ Győzőtől származik: egyszerűbb elküldenem, mint lemásolnom a Magára vonatkozó passzust. Majd visszaküldi. Barátnőnk lendületesen beszámolt múlt heti találkozásokról, Tóth Dezsőstől, stb. T. D. igen okosakat mondott műve kritikai fogadtatásáról: valóban ez a lényeg: ebbe török bele bicskánk és ennek az áldozata Maga, miután remekművét letette a nemzet asztalára. Az olvasók helyzete könnyű, azok lelkesedhetnek teli tudóval, ez legalább jó és bizonyára Magához is eljut valami a sajtóajtóból.

Most már - alighanem bejöttek a nyaralóból. Hadd prolongáljam látogatásukat nálunk! Már nagyon esedékes. Szeptember végén Mongóliában postáztam néhány példányt Magából Kolozsvárra - azt mondták két nap alatt ott lesz: de máig nem értesítettek az átvételéről a kolozsváriak, hiába noszogatom őket (még Leningrádból is).

Kérem, telefonáljon. Nórával együtt üdvözlök: Bíróék

Pécs, 1979. október 12.

Kézirat, a Hotel Pannónia céges levélpapírján.

v.

Kislégyi Nagy Dénes Ülkei Nórának és Cseres Tibornak

Pécs, 1979. november 30.

Kedves Nóra és Tibor!

Nagyon megszürrült napjaimban egy derűsebb órát jelentett a TV tegnapi adása. Félvak és félsüket állapotomban is jól láttam és meg is értettem az adás első részét, az Iszlaival való beszélgetést. Tibor jó egészségben lévő embert mutatott, remélem ez az ítéletem Nórára és a kis család minden tagjára érvényes. Iszla szépen méltatta Tibor irodalmi alkotásait, legfeljebb azt kifogásolnám, hogy nem nyújtott több alkalmat Tibor megszólalására. A bemutatott regény részleteket sajnos, nem mindig tudtam követni, de így is ki tudtam érezni a magyarság és a magyar katona szomorú, tragikus problémáinak megrázóan ható boncolásait. Jól tudtam követni - egyebek között - a Rákosi beszédet követő [...].

Nagyon sajnálom, hogy ezt a művet már nem olvastam el, nagyon közelről érintett volna és talán feloldott volna bennem bizonyos nyomasztó érzéseket. Annyit talán legyen szabad megjegyezni, hogy igen magas művészeti fogásnak ítélem a nemzet sorsának egy patak malmaira illesztett szobrok játékán elinduló bemutatását. Gratulálok ehhez a [popup title="[...]"] format="Default click" activate="click" close text="A levél kipontozott részei a levélpapír rossz állapota miatt olvashatatlanok.]

Én az újabb magyar írókat csak felületesen ismerem, mégis meg merem [...] azt a véleményemet, hogy - eltekintve a már klasszikusnak vehető Illyés Gyulától - a magyar regényírók között Te állsz az élen. További szép alkotásokat kívánok [...]

Nórának kézcsókomat, Téged nagyrabecsüléssel és szeretettel köszönt öreg barátod Dénes bácsi .

Pécs, 1979. november 30.

Kézirat.

z.

Lászlóffy Aladár Cseres Tibornak

Kolozsvár, 1979. december 20.

Drága Tibor bácsi,

szemérmes életemet hetek óra parázna szobraiddal gyógyítom, az évszázad egyik nagy elégtétele számomra.

Kínánok erőt, egészséget, kellemes ünnepeket és boldog új évet.

Lászlóffy Ali

Kolozsvár, 1979. december 20.

Kézirat, képes levelezőlapon.

zs.

Oleg Malihin és Lena Malihina Cseres Tibornak

Moszkva, keltezés nélkül

Kedvező alkalommal élve most küldöm az összeállítást, amelyről még decemberben esett szó. A kiadó („Raduga”, azaz Szivárvány) még várja szakértők véleményét, de a könyv szerepel már a tervében. Nem biztos, hogy véglegesen is pont úgy marad az összeállítás, de - remélem. Na, még arra fordítom az én kedves és igen tisztelt keresztapám figyelmét, hogy a novellákat keltezési dátumok szerint szeretnék megmutatni, de néhány novella dátumát nem tudtam megállapítani. Segíts nekem, légy szíves. És még valami. Egy-két újabb elbeszélés kellene, így lenne a könyv komplett. Tudom, hogy az utolsó években regényeiddel voltál foglalta, de mégis - talán van valami, ami elkerült az én figyelmemet (de nem a regény részletekről beszélek, amelyek a Magvető Körképeiben szerepelnek).

Hogy vagytok? Nem lehet Jaltában együtt nyaralni? - május végén - június elején, reméljük ott leszünk. És júliusban (ha sikerül) Pestre megyünk három-négy hétre.

Írjatok! Nagy szeretettel-barátsággal-tisztelettel Lena Oleg

Moszkva, keltezés nélkül

Kézirat

Címkék:

[Cseres Tibor](#) ^[2]

[Aczél György](#) ^[3]

[Köpeczi Béla](#) ^[4]

[Lunacsarszkij](#) ^[5]

[Simó Jenő](#) ^[6]

[Órbán László](#) ^[7]

[Óvári Miklós](#) ^[8]

[MSZMP](#) ^[9]

[Magyar Írók Szövetsége](#) ^[10]

[3 I](#) ^[11]

[hetvenes évek](#) ^[12]

[Levelek Cseres Tibornak sorozat](#) ^[13]

Kiadás: 12. évfolyam (2012) 5. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/cseres_tibor__eletrajzi_vazlat_19701979.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/hetkoznapok/cseres_tibor__eletrajzi_vazlat_19701979.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/cseres-tibor>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/aczel-gyorgy>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kopeczi-bela>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/lunacsarszkij>

[6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/simo-jeno>

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/orban-laszlo>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/ovari-miklos>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/mszmp>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/magyar-irok-szovetsege>

[11] <https://www.archivnet.hu/cimkek/3-t>

[12] <https://www.archivnet.hu/cimkek/hetvenes-evek>

[13] <https://www.archivnet.hu/cimkek/levelek-cseres-tibornak-sorozat>